

DR. BILAL PHILIPS

Jézus Krisztus valódi üzenete

www.islamic-invitation.com

DR. BILAL PHILIPS

*Jézus Krisztus
valódi üzenete*

DR. BILAL PHILIPS

*Jézus Krisztus
valódi üzenete*

Derecskei Gábor
fordítása

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
The True Message of Jesus Christ
by BILAL PHILIPS
St. David's College, University of Wales, U.K.

Minden jog fenntartva.

© 1996 Dar Al Fatah
© Hungarian translation Derecskei Gábor

Szöveggondozás Kassai Zsigmond
A borítót Derecskei Gábor tervezte
Tördelés Amacron Bt.

FORDÍTÓI ELŐSZÓ

Amikor megkaptam a lehetőséget, hogy lefordítsam ezt a könyvet, nagy izgatottság lett úrrá rajtam. Gyermekkorom óta kutatom a spirituális élet eredetét, a különféle vallásokat és azok szentírásait, így igazán felkeltette az érdeklődésemet, hogy milyen válaszokat adhat egy könyv, amely inkább tudományos értekezés, mintsem szentimentális gondolatfolyam. Izgatott, hogyan talál a szerző válaszokat, összefüggéseket a két legnagyobb világvallás, a kereszténység és az iszlám forrásaiban, hol talál azonosságokat, és miből fakadnak az eltérések. Mindig is hittem, hogy egyetlen Isten van, és egyetlen az Ő Igazsága – mégis, ha megnézzük a vallásokat, úgy tűnik, mintha különböző igazságaik volnának.

Mialatt fordítottam a könyvet, nap nap után egyre csak izgatott: mi lesz a következő? Soha nem tudtam megszokni az engem ért döbbenetet, és mindennap újabb ért. Teológus-hallgatóként is emlékszem gyermekkori élményeimre, hogy mennyire vágytam megfogalmazni bizonyos nézeteket, mégsem tudtam megragadni olyan lényegre törően, mint e könyv magyar nyelvre ültetése után. Ma már tudom, mi volt az oka, hogy bár nagy lelkesedéssel kezdtem hittanórákra járni, lelkesedésem egy idő után szomorúságba fordult.

Mennyire szerettem volna Assisi Ferenc vallásosságát élni, mennyire szerettem volna világos képet kapni mindarról, amit mélyen, legbelül éreztem! Egy idő után mégis képtelen voltam *kereszténynek* vallani és érezni magam. Ez a könyv megértette velem, mi történt akkor, gyermekként.

A fordításba kezdve úgy határoztam, hogy új fordítású Bibliából emelem át azokat a szövegrészeket, ahol a szerző a Bibliát idézi. Találtam is egy egészen mai szóhasználatú, vallással nem foglalkozó emberek számára is érhető fordítást, de néhány nap alatt rá kellett jönnöm, hogy egyszerűen nem jó. Előkutattam egy másikat, majd egy harmadikat is. Ekkor döbbsentem rá, hogy nincs egy bibliafordítás sem, amely felekezetektől független volna, így kénytelen voltam mindig azt a fordítást áttemelni, amely a legközelebb állt a szerző értelmezéséhez. Volt olyan bibliavers-fordítás, amely teljesen más megközelítésben adott egy-egy gondolatot, mint az összes többi, sőt még a szövegkörnyezete sem stimult. Küzdelmes kutatómunkát igényelt, hogy a könyv valóban érthető legyen a magyar nyelvű olvasó számára is, de megérte.

Remélem, hogy ez a könyv gondolatokat ébreszt az olvasóban, hogy szöveget üt a fejébe, felkavarja, sírásra készíti, hogy olyan tudással ajándékozza meg, amely felemeli az életét, és boldogabb emberré teszi végül. A fordítás végezte óta is sok gondolatát idézem vissza a kötetnek, és örülök, hogy része lehettem ennek az utazásnak.

Budapest, 2020. április 1.

Derecskei Gábor

ELŐSZÓ

Jézus Krisztus jelenti a közös pontot ama két vallás között, amelyeket ma a legtöbben követnek a Földön, ezek a kereszténység és az iszlám. E kapcsolat képezi az alapját ennek a – Jézus üzenetéről és személyéről szóló – tanulmánynak, remélve, hogy ezen keresztül mind a muszlimok, mind a keresztények jobban megértik majd Jézus jelentőségét és üzenetének fontosságát.

Hogy képesek legyünk egészen pontosan felfedni Jézus Krisztus valódi üzenetét, fenn kell tartanunk az objektív nézőpontot a kutatásunk végéig. Nem szabadna megengednünk az érzelmeinknek, hogy elhomályosítsák látásunkat, és így vakká tegyenek bennünket az igazsággal szemben. Racionálisan kell látnunk a kérdéseket, elkülönítve az igazságot a tévedésektől – a Mindenható segítségével.

Amikor a különböző vallásokat vizsgáljuk, eltérő hiedelmek variációit szerte a világon, valamint a buzgóságot, amellyel ezek hívei magyarázzák hiedelmeiket, egészen világossá válik, hogy ezek az emberek nem képesek objektív módszerekkel kutatni az igazságot a hiedelemvilágukkal szembeni vak elfogultságuk miatt. Kitaró gázkodásuk nem a tanítások intellektuális

megértésén alapul, hanem erőteljes kulturális és érzelmi hatásokon. Mivel sajátságos felfogású családban vagy közösségben nőttek fel, szilárdan és kritika nélkül kapaszkodnak közösségük hitébe, és úgy hiszik, ők az igazság védelmezői.

Az egyetlen módja, hogy bármivel kapcsolatban rátaláljunk az igazságra, a módszeres és logikus megközelítés. Először is, megvizsgáljuk a bizonyítékokat, és aztán – az Isten-adta intelligenciával – elbíráljuk azokat. Az anyagi világban ez az alapvető intelligencia az, ami az embert megkülönbözteti a tisztán ösztönök szerint cselekvő állatoktól. Miután meghatároztuk, hogy mi az objektív igazság, el kell köteleznünk magunkat érzelmileg is mellette. Igen, van helye az érzelmi elköteleződésnek, de csak az eredmény át gondolt megértése után. Az érzelmi elköteleződés létfontosságú, mivel ez az igazság megértésének bizonyítéka. Amikor az eredmény megértése teljes és helyes, akkor az ember mentálisan és spirituálisan is felkészült, hogy határozottan támogassa azt.

A következő oldalakon ebből az intellektuális és spirituális szempontból szemléljük és elemezzük a témát, Jézus üzenetét és fontosságát azok számára, akik követni akarják az Isten Akaratát.

Szaúd-Arábia, 1989

Dr. Bilal Philips

AZ ÍRÁSOK

A téma, Jézus Krisztus valódi üzenete, két alapvető részből áll: az üzenet maga és Jézus Krisztus személye. E kettő nem elválasztható egymástól. Ahhoz, hogy megértsük Jézus üzenetét, tudnunk kell, ki volt ő. Ennek megértéséhez azonban elengedhetetlen az is, hogy beazonosítsuk és megértsük az üzenetet.

Két lehetséges módon vehetjük szemügyre Jézus személyét és üzenetének tartalmát. Az egyik a történeti forrásokon alapul, amelyeket modern kori történészek gyűjtöttek az egykori írásokból és emlékekből, a másik a kinyilatkoztatott Írások beszámolóira épül.

Valójában nagyon kevés történeti bizonyíték áll rendelkezésünkre arról, hogy ki is volt Jézus Krisztus, vagy hogy meghatározhassuk az üzenetét. Az ő korából származó hivatalos történelmi dokumentumokban gyakorlatilag nem található róla feljegyzés. A biblia-tudós R. T. France írja: „Nem említi az első századból feljegyzés, nincs tárgy vagy épület, amely fennmaradt volna, amely köthető volna hozzá.”¹ Ebből néhány nyugati történész arra a hibás következtetésre jutott, hogy Jézus Krisztus tulajdonképpen soha nem is létezett.

¹ *Time*, 1995. december 18., 46. o.

Ebből adódóan a kutatásnak is elsősorban azon írásokra kell támaszkodnia, amelyek Jézus Krisztus személyét és misszióját írják le. A szóban forgó írások azok, amelyeket hivatalosan is elismer az kereszténység és az iszlám. Azonban hogy precízen tudjuk elemezni ezen vallási szövegek információit, lényeges, hogy először is megvizsgáljuk az érvényességüket. Megbízható, dokumentált bizonyítékok ezek vagy csupán emberi mesék és mítoszok, esetleg ezek keveréke? A Biblia Ó- és Újszövetsége isteni kinyilatkoztatott szentírás? Vajon a Korán hiteles?

Ahhoz, hogy a Biblia és a Korán az Isten Szava legyen, mentesnek kell lenniük megmagyarázhatatlan ellentmondásoktól, és nem szabad kétségeknek felmerülniük tartalmukkal és szerzőikkel kapcsolatban. Ha ez fennáll, akkor az Ó- és Újszövetségben, valamint a Koránban található anyag megbízható információforrásnak tekinthető Jézus Krisztus üzenetével és személyével kapcsolatban.

HITELES KÉZIRATOK

Sok tudós – a kereszténység különféle ágain és felekezeteiben – igazolta, hogy a Biblia nagy részének hitelessége kétséges. A *The Myth of God Incarnate* [Isten megtestesülésének misztériuma] című mű előszavában a szerkesztő a következőket írta: „A tizenkilencedik században a nyugati kereszténység az emberiség tudásanyagát két új, jelentős kiigazítással bővítette: (1) elfogadta, hogy az ember a természet része, és

a Földön az élet formáinak evolúciójából bukkant elő; (2) elfogadta, hogy a Bibliának sok szerzője volt, akik különféle körülmények között írtak, és így nem jelölhető isteni hatalom szavaként.”²

A *Newsweek* című nemzetközi magazinban megjelent egy cikk a következő címmel: *O Lord, Who Wrote Thy Prayer?* [Ó, Uram! Ki írta imádat?],³ amelyet protestáns egyházak vezető teológusainak csoportja írt neves római katolikus bibliakutatókkal közösen az Egyesült Államokban, miután részletekbe menő vizsgálat alá vették a legkorábról fennmaradt újszövetségi kéziratot. Arra következtetésre jutottak, hogy a *Mi Atyánk*⁴ egyetlen szava, amit egészen biztosan Jézus Krisztushoz kapcsolhatunk, az „atyá”. E tanult keresztény tudósok szerint a legalapvetőbb keresztény imában az összes szót a legelsőtől – *Mi Atyánk* – a legutolsóig évszázadokkal később adták hozzá keresztény tudósok, akik a korai evangélium⁵ kézíratait másolták. A *U.S. News & World Report* további idézeteket közöl a kutatóktól, hogy a *Jézusnak tulajdonított szavak 80%-a az Evangéliumban kétséges*⁶ lehet,

² *The Myth of God Incarnate*. IX. o.

³ *Newsweek*, 1988. október 31., 44. o.

⁴ Lukács 11:2 és Máté 6:9-10.

⁵ Az angol ‘gospel’ szó (jelentése: ‘evangélium’, ‘örömhír’) az angolszász ‘god-spell’ (isten-betűzés) kifejezésből származik és ‘jó történet’ jelentéssel bír. A latin ‘evangelium’ vagy a görög ‘euangelion’ jelentése ‘jó hír’, vagy ‘jó beszéd’. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 5. kötet, 379. o.)

⁶ Az értekezés a kétséges kifejezésként az ‘apocryphal’ szót használja, melynek jelentése ‘valószínűség szerint nem valódi’, ‘hamis’ vagy ‘kitalált’. (*Oxford Advanced Learner’s Dictionary*. 45. o.)

beleértve Jézus eukarisztikus⁷ beszédét az Utolsó Vacsorán („Vegyétek, egyétek, ez az én testem!”), és minden szó, amit a kereszten mondott.⁸

A Leedsi Egyetem teológiai és vallástudományi tanszékén oktató dr. J. K. Elliott megjelentetett egy cikket a londoni *The Times*ban 1987. szeptember 10-én, *Checking the Bible's Roots* [A Biblia gyökereinek vizsgálata] címmel. Ebben megállapította: „Több, mint 5000 kézirat van, amely részben vagy egészében az Újszövetség eredeti nyelvén íródott – a második századtól egészen a nyomtatás feltalálásáig. A becslések szerint még csak két egyforma sincs. Minden, kézzel másolt dokumentum elkerülhetetlenül tartalmaz véletlenszerű hibákat. Nem meglepő az sem, hogy az élő teológiai munkákban szándékos változtatásokat eszközöltek, hogy elkerüljék vagy megváltoztassák a másoló által nem megalapozottnak talált kijelentéseket. A másolók között szokás volt magyarázó glosszák⁹ hozzáadása is. Valószínű, hogy a szándékos változtatások még korai stádiumban történtek, még mielőtt a kanonizációval véglegesítették volna a szöveget.”

A szerző világossá teszi, hogy „egyetlen kézirat sem tartalmazza a teljes, változatlan, eredeti szöveget”, és hogy „nem lehet kizárólagosan egyetlenegyet sem kiválasztani a kéziratok közül, és arra támaszkodni, mint-ha az tartalmazná az eredeti szerző eredeti szavait”.

⁷ Az ‘eukarisztia’ szó önmagában is Úrvacsorát jelent, amikor a keresztyének egy ceremónia keretében kenyeret (ostyát) és bort fogyasztanak. Ez Krisztus utolsó vacsoráján alapszik. (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 410. o.)

⁸ *U.S. News & World Report*, 1991. június 1., 57. o.

⁹ A ‘glossza’ magyarázó kommentár, amelyet a szöveghez adnak. (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 528. o.)

Valamint azt mondja: „Ha valaki továbbra is azt állítaná, hogy az eredeti szöveg fennmaradt, és valahol a sok ezer létező kézirat között megtalálható, az kénytelen lenne elolvasni az összes kéziratot, módszeresen összegyűjtve és kiértékelve a különbségeket változatról változatra, hogy mely kéziratok tartalmazzák az eredetit, és melyek az utólagos szövegrészek. Ez már sok bibliakutatót eltántorított, így megelégedtek azzal, hogy a korai nyomtatott szövegekre támaszkodjanak, azokra, amelyekben csak a néhány kedvelt és használt kézirat bizonyítékai találhatók. Még a nem olyan rég nyomtatott görög Újszövetség, valamint a modern fordítások is mind ezeken alapulnak, általában követve azt a gyakorlatot, hogy a szöveget egy szűk alapra építik, amely valószínűleg nem teljesen autentikus.”¹⁰

ANGOL BIBLIAVÁLTOZATOK

A legszélesebb körben használt Biblia, a *Revised Standard Version* előszavában az író a következőket írta:

„A *Bible, Revised Standard Version* [Biblia, Felülvizsgált Szabvány Változat] az *American Standard Version* [Amerikai Szabvány Változat] hivatalosan felülvizsgált változata, melyet 1901-ben adtak ki az 1611-ben megjelent *King James Version* felülvizsgálataként. [...]

A *King James Version*nek versenyeznie kellett a Genfi Bibliával (1560) a nép körében, de a végére győzött,

¹⁰ J. K. Elliott: *Checking the Bible's Roots*. *The Times*, 1987. szeptember 10.

és aztán több mint két és fél évszázadon át senki nem készítette el a Biblia hivatalos angol fordítását. A *King James Version* lett az angol nyelvet használó népek »hivatalos változata« [...] A »*King James Version*« azonban *súlyos hibákat tartalmaz*. A tizenkilencedik század közepén a bibliatudomány fejlődésével és – a *King James Version* alapjául szolgáló kéziratoknál régebbi – sok kézirat felfedezésével nyilvánvalóvá vált a *súlyos hibák nagy száma, ami indokoltta az angol fordítás felülvizsgálatát*. Ezt a feladatot az Anglikán Egyház szaktekintélyei végezték el 1870-ben. Az *English Revised Version* [Angol Felülvizsgált Változat] 1881–1885 között publikálták; az 1901-ben kiadott *American Standard Version* pedig az *amerikai bibliakutatók közös megegyezésén alapuló, általuk preferált változat megtestesülése*. [...]

A Újszövetség *King James Version*je a görög szövegen alapul, amelyben a tizenegyedik századi kéziratok másolásából fakadó tévedések és hibák sokasága található. Ez lényegében az Újszövetség azon görög szövege, amelyet Béza Tódor szerkesztett 1589-ben, szorosan követve a néhány középkori kéziraton alapuló, 1516–1535 között publikált Erasmus-féle kiadást. Erasmus nyolc kéziratnak járt utána, ezek közül a legkorábbiak és legjobbak a tizedik századból valók; *ezeket használta a legkevésbé, mivel ezek különböztek a leginkább az általánosan elfogadottaktól*. Béza hozzáférhetett két nagy értékű, az ötödik és hatodik századra datálható kézirathoz is, *de azokból csak igen keveset használt fel, mivel nagyban eltértek az Erasmus-féle kiadás szövegétől*. [...]

Az *American Standard Version* szerzői jogi védelem alá vették, hogy megóvják a szöveget a nem hivatalos változtatásoktól. Ezt 1928-ban végezte el az Interna-

tional Council of Religious Education [Vallási Oktatás Nemzetközi Tanácsa], majd átengedte az Egyesült Államok és Kanada egyházainak tulajdonába, akik az oktatásügyön és a publikáción keresztül kapcsolódtak a Tanácsba. E Tanács létrehozott egy, az *American Standard Version*ért felelős bizottságot azzal a céllal, hogy megvizsgálják, szükséges-e a felülvizsgálat. [...] [Két év után] döntés született, hogy az 1901-es verzió alapos felülvizsgálata szükséges, amelynek annyira közel kell maradnia a [William] Tyndale–King James *Version* hagyományához, amennyire csak lehetséges [...] 1937-ben a felülvizsgálatot hivatalosan is megszavazta a Tanács. [...]

A Tanács tagjaként harminckét tudós volt felelős a felülvizsgálatért; ők nevezték ki az együttműködő felekezetekből az ötvenfős Tanácsadó Testület tagjait a felülvizsgálat elvégzésére és tanácsadás céljából. A *Revised Standard Version*beli Újszövetséget 1946-ban adták ki. [...] A Biblia *Revised Standard Version*ont, mely már magában foglalta az Ó- és az Újszövetséget is, 1952. szeptember 30-án adták ki, és széles körben elfogadottá vált.¹¹

A *King James Version* Ószövetségének és Újszövetségének számos kulcsfontosságú versét – melyek a bibliakutató tudósok szerint a későbbi századokban lettek hozzáadva a szöveghez – a *Revised Standard Version* a szövegtörzsből lábjegyzetbe helyezte. Például híres rész a János 8:7, amely egy házasságtörő megkövezéséről szól. Jézus állítólag azt mondta: „Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ.”

¹¹ *The Holy Bible: Revised Standard Version*. III–VI. o.

A *Revised Standard Version* lábjegyzete (1952) kijelenti: „A legősibb, hiteles forrásokban nincsenek a 7:53 és a 8:11 versek.”¹² Mivel az 1209-es számú vatikáni kézirat és a negyedik századi Codex Sinaiticus nevű kézirat nem tartalmazza ezeket a verseket, a bibliakutatók arra a következtetésre jutottak, hogy e szavakat nem lehet Jézushoz kötni. Egy másik példa, amelyet Jézushoz kötnék, és amelyet bizonyítékként használnak a Szentháromság tanához a Szentírásban, János 5:7. Jézus állítólag azt mondta: „Mert hárman vannak, a kik bizonytságot tesznek a mennyben, az Atya, a Szó és a Szent Szellem: és ez a három egy.”¹³ A jól ismert bibliakutató tudós Benjamin Wilson írja, hogy az ebben a szövegben található „mennyei bizonytságtétel” kifejezés egyetlen, a tizenötödik század előtt készült görög kéziratban sem szerepel! Következésképpen a *Revised Standard Version* szövegéből ez a vers törölve lett, és még lábjegyzetként sem jelenik meg. Azonban annak érdekében, hogy megtartsák a *King James Version* verseinek számát, a *Revised Standard Version*ben a 6. verset két részre bontották a felülvizsgálatot végzők.

A *Revised Standard Version* Újszövetség-fordításának második kiadása (1971) szöveges és nyelvi tanulmányokból táplálkozott, mivel az első kiadás 1946-ban jelent meg.¹⁴ Következésképpen a korábban törölt részek újra belekerültek a szövegbe, néhány addig elfogadott rész pedig törlésre került. „Két rész – a Márk evangéliuma hosszabb vége (16:9-20) és a házasságtöréssel

¹² *The Holy Bible: Revised Standard Version*. 96. o.

¹³ *Holy Bible: King James Version*.

¹⁴ *The Holy Bible: Revised Standard Version*. VI. o.

vádolt nő elfogásának beszámolója (János 7:53; 8:11) – visszakerült a szövegbe, attól üres sorral elkülönítve és informatív magyarázattal... Két kézirat támogatásával két rész – Lukács 22:19b és 24:51b – került vissza a szövegbe, egy rész pedig – Lukács 22:43-44 – lábjegyzetbe került, mint ahogyan az a Lukács 12:39-cel is történt.”¹⁵

A SZERZŐ

A bibliakutatók szerint mind az Ószövetségnek, mind az Újszövetségnek, és maguknak az evangéliumoknak a szerzői is kétségesek.

A TÓRA

A Biblia első öt könyvét (Mózes könyvei¹⁶) tradicionálisan Mózes prófétának¹⁷ tulajdonítják, azonban sok vers található ezekben a könyvekben, amelyek rámutatnak, hogy valószínűleg nem minden részét ő írta. Például, a Második Törvénykönyv (Mózes ötödik könyve) 34:5-8 kijelenti:

¹⁵ *The Holy Bible: Revised Standard Version*. VII. o.

¹⁶ A Teremtés könyve, a Kivonulás könyve, a Leviták könyve, a Számok könyve és a Második Törvénykönyv (Katolikus Bibliában, mivel a protestáns Bibliában mások a megnevezések).

¹⁷ Az ortodox zsidóság állítása szerint a Tóra, vagyis az első öt könyv zsidó nevet 974 generációval a világ teremtése előtt alkották. Szerintük Isten diktálta le a Tórát, míg Mózes 40 napon át a Sinai-hegyen volt, így bűn azt állítani, hogy Mózes akár csak egyetlen betűt is írt volna saját kútfőből.

„5 Ott halt meg Mózes, az Úr szolgája, Móáb földjén, az Úr akarata szerint. 6 És eltemette őt a völgyben, Móáb földjén, Bét-Peórral szemben. Senki sem tudja még ma sem, hogy hol van a sírja. 7 Százhusz éves volt Mózes, amikor meghalt; látása még nem gyengült meg, és nem hagyta el az életereje. 8 Izráel fiai harminc napig siratták Mózeszt a Móáb síkságán, amíg el nem telt Mózes siratásának és gyászolásának az ideje.” Egészen nyilvánvaló, hogy valaki más írta e verseket Mózes próféta haláláról.

Néhány keresztény tudós úgy magyarázza ezeket az eltéréseket, hogy ugyan Mózes írta a könyveket, azonban a későbbi próféták, valamint néhány inspirált írástudó tette az említett kiegészítéseket. Következésképpen szerintük a szöveg teljes egészében Istentől ihletett Szentírás. Azonban ez a magyarázat nem állja meg a helyét a vizsgálatok tükrében, mivel a közbeszúrt versek stílusa és nyelvi karakterisztikája ugyanolyan, mint a szöveg többi részén. A tizenkilencedik században a keresztény bibliatudósok vitatkozni kezdtek a Tórában megjelenő szövegpárok jelentéséről. Ezek azok a történetek, amelyek kétszer is megjelennek, de más részletekkel. Ezek között ott van a világ teremtésének két változata, az Isten és Ábrahám közötti szövetség két változata, vagy azon történetek két változata, amikor az Isten Jákob nevét Izraelre változtatja, vagy Mózes vizet fakaszt a sziklából.¹⁸

Azok, akik kiálltak amellett, hogy Mózes a szerzője e könyveknek, azt mondták, hogy a szövegpárok nem ellentmondásosak, hanem tanulságokat tartalmaznak. Az a rendeltetésük, hogy megtanítsanak bennünket

¹⁸ Richard Elliott Friedman: *Who Wrote the Bible*. 54–70. o.

a Tóra mélyebb és finomabb értelmezésére. Azonban ezt a magyarázatot hamarosan elvetették a nyitott gondolkodású tudósok, megjegyezvén, hogy nem csak egyes beszámolók ellentmondásosak, hanem az is, hogy a szövegpárok egymástól elkülönülten, más-más beszámolókból megjelenve következetesen más-más nevet használnak az Istenre. Néhol úgy utalnak az Istenre, mint Yahweh/Jehova, e forrásokat J-vel jelölhetjük. Más hol az Isten említése Elohim, ezeket jelölhetjük E-vel.¹⁹ Általában különböző nyelvi karakterisztikát találunk egyik-másik dokumentumban. Richard Friedman²⁰ professzor modern nyelvi elemzése rámutat, hogy Mózes öt könyvének nyelve az idősámításuk előtti kilencedik, nyolcadik, hetedik és hatodik századi héber nyelv keveréke. Ezért a bibliai héber távolabb van Mózesétől, aki az idősámításunk előtti tizenharmadik században élt, mint Shakespeare a mai angol nyelvtől.

A Tóra további tanulmányozása annak felfedezéséhez vezetett, hogy nem kettő, hanem négy forrása lehet. Néhány történet nem csupán kétszer, hanem háromszor ismétlődik. Ezekben további nyelvi karakterisztikákat azonosítottak. A harmadik forrást P-vel (priestly = papi) jelölhetjük, a negyediket pedig D-vel (Deuteronomium – Mózes ötödik könyve).²¹

¹⁹ A késő tizenkilencedik századi német tudós, Julius Wellhausen ismerte fel elsőként az öt könyv sokféle forrásból eredő voltát.

²⁰ Richard Elliott Friedman a San Diego-i Kaliforniai Egyetem professzora. Doktori fokozatát a héber Bibliából szerezte a Harvard Egyetemen; ő a szerzője a *Who Wrote the Bible* [Ki írta a Bibliát] című, vitákat kiváltó munkának.

²¹ *The Interpreter's Dictionary of the Bible*. 1. kötet, 756. o., és 3. kötet, 617. o. Lásd még: *New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 773–774. o.

Nagyon nehéz meghatározni, hogy milyen kevésbé nyilvánvaló kiegészítéseket adtak az eredeti szöveghez. Következésképpen a kétség sűrű homálya vetül a könyvek egésze szerzőjének kilétére. A *Revised Standard Version* függelékében a következőket találjuk az Ószövetség könyveinek szerzői kapcsán:

Könyv	Szerző
Bírák könyve	valószínűleg Sámuel
Rúth könyve	valószínűleg Sámuel
Sámuel első könyve	ismeretlen
Sámuel második könyve	ismeretlen
Királyok első könyve	ismeretlen
Királyok második könyve	ismeretlen
Krónikák első könyve	ismeretlen
Eszter könyve	ismeretlen
Jób könyve	ismeretlen
Prédikátor könyve	kétséges
Jónás könyve	ismeretlen
Malakiás könyve	semmit sem tudunk róla

APOKRIF IRATOK

A keresztény világ fele római katolikus. Az ő Biblia-változatukat 1582-ben adták ki Jeromos latin nyelvű Vulgátája alapján, és 1609-ben ennek alapján készült a Douay-féle angol nyelvű változat. A római katolikus Biblia-változat Ószövetsége hét könyvvel többet tartalmaz, mint a protestáns világ *King James Versionje*.

Az extra könyveket – továbbiakban mint apokrif iratok (a szerző személye kétséges) – 1611-ben a protestáns bibliakutató tudósok törölték.

AZ EVANGÉLIUMOK

A palesztin zsidóság által beszélt nyelv az arámi volt. Következésképpen gondolhatjuk, hogy Jézus és tanítványai is arámi nyelven beszéltek és tanítottak.²² A legkorábbi időkben a tradíció Jézus cselekedeteiről és szavairól szájhagyomány útján, kétségtelenül arámi nyelven terjedt. A négy evangélium azonban egészen másképpen, a civilizált mediterrán térség nyelvén, görögül íródott, az Egyház többségének a szolgálatára, mely idővel palesztinból hellenisztikussá vált. Nyomokban az arámi szöveg fennmaradt a görög nyelvű evangéliumokban. Például Márk evangéliuma 5:41: „Majd megfogva a gyermek kezét, ezt mondta neki: *Tal'itha cu'mi*; ami azt jelenti: Leányka, neked mondom, kelj fel!"; és Márk evangéliuma 15:34: „Három órakor Jézus hangosan felkiáltott: *E'lo-i, E'lo-i, la'ma sabachtha'ni?* –

²² Az arámi a sémi nyelvek közé tartozik, az időszámításunk előtti hetedik és hatodik századi Közel-Kelet közös nyelveként fokozatosan átvette az akkád nyelv helyét. Később ez vált a Perzsa Birodalom hivatalos nyelvévé. Az arámi helyét a héber vette át a zsidóság nyelveként; az ószövetségi Dániel könyve és Ezsdrás könyve egy-egy része arámi nyelven íródott épp úgy, mint a Babilóniai és a Jeruzsálemi Talmud. A legnagyobb hatása i. e. 300 és 650 közé tehető, majd helyét fokozatosan átvette az arab nyelv. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 1. kötet, 516. o.)

ami ezt jelenti: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?”²³

Az újszövetségi Márk evangéliuma, bár az Egyház tudósai szerint a legrégebbi evangélium, nem Jézus tanítványa írta. A bibliakutató tudósok arra következtetnek a benne fellelhető bizonyítékok alapján, hogy Márk nem volt Jézus tanítványa. Ráadásul szerintük még az sem bizonyos, hogy ki is volt Márk valójában. Az ősi keresztény író, kaiszareiai Euszebiosz (i. sz. 325), beszámol arról, hogy egy másik ősi író hierapoliszi Papiasz (i. sz. 130) volt az első, aki ezt az evangéliumot Márkhoz, Pál egy társához köti. Mások azt feltételezik, hogy esetleg Péter írástudója lehetett, míg megint mások azt mondják, talán egészen más személy volt.

Ugyanez a helyzet a többi evangéliummal is. Habár Máté, Lukács és János Jézus tanítványainak nevei, és az evangéliumok szerzői is ezeket a neveket viselték, ők nem azonosak a híres tanítványokkal – de hogy híressé tegyék őket, felhasználták neveiket. Eme tekintélyes megnevezéseket később a korai egyházi személyek adták az evangéliumoknak.²⁴

²³ *Revideált Károli Biblia*. Magyar Bibliatársulat, 2014. Az arámi szövegrész a pontosság érdekében az eredeti angol nyelvű műben olvasható szöveget tartotta meg. *Encyclopedia Americana*. 3. kötet, 654. o.

²⁴ *The Five Gospels*. 20. o.

Könyv	Szerző
Máté evangéliuma	ismeretlen ²⁵
Márk evangéliuma	ismeretlen ²⁶
Lukács evangéliuma	ismeretlen ²⁷
János evangéliuma	ismeretlen ²⁸
Apostolok cselekedetei	Lukács evangéliumának szerzője ²⁹
János I.-III. levele	János evangéliumának szerzője ³⁰

J.B. Phillips, Anglia Anglikán Egyháza chichesteri katedrálisának kanonokja³¹ a következő előszót írta *Evangélium Máté szerint* című fordításához: „Ezt az evangéliumot a hagyomány Máténak tulajdonította, de manapság

²⁵ Noha van egy Máténak nevezett személy Jézus tanítványai között a különféle névsorokban, [...] a Máté evangéliuma szerzője valószínűleg anonymus. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 826. o.)

²⁶ Márk evangéliuma szerzője valószínűleg ismeretlen. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 824. o.)

²⁷ A Muratori-kanon (Muratori-töredék) hivatkozik Lukácsra, az orvosra Pál társai közül; Iréneusz úgy mutatja be Lukácsot mint Pál evangéliumának követőjét. Eusebiosz (Kaiszareiai Eusebiosz) is ír Lukácsról mint antiokiai orvosról, aki azért volt Pál mellett, hogy az evangéliumnak apostoli tekintélyt adjon. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 827. o.)

²⁸ A benne található bizonyítékok alapján az evangéliumot egy szeretett tanítvány írta, akinek a neve ismeretlen. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 828. o.)

²⁹ *The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 830. o.

³⁰ *The New Encyclopaedia Britannica*. 14. kötet, 828. o.

³¹ Kanonok: egy templom vagy katedrális bevételeből javadalmazott pap. (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 973. o.)

már minden tudós elutasítja ezt a nézetet. A szerző, akit mi kényelmesen Máténak hívhatunk, egyértelműen körvonalazza a titokzatos Q-t³², amely a száj-hagyományból ismert tradíció gyűjteménye volt. Márk evangéliumát szabadon használta, bár átrendezte az

³² Körülbelül kétszáz azonos verset találunk Máté és Lukács evangéliumában (pl. Máté 3:7-10 és Lukács 3:7-9; Máté 18:10-14 és Lukács 15:3-7), melyek egyike sem található meg Márk és János evangéliumaiban. Ennek a feltűnő megállapításnak a magyarázata egy német tudós hipotézise szerint az, hogy valaha létezett egy forrásdokumentum, 'Quelle' (németül 'forrás'). A 'Q' rövidítés e forrásdokumentum nevéként terjedt el a későbbiekben. Néhány tudós később vitatni kezdte a 'Q' létezését azzal, hogy az evangéliumi közlés nem azonos magával az evangéliummal. A vitázók azzal érveltek, hogy nincsenek ősi párhuzamok egy olyan evangéliummal, mely csak közléseket és példázatokot, valamint Jézusról szóló, hiányzó történeteket tartalmazna, különösképpen a megpróbáltatásairól és haláláról. Tamás evangéliumának felfedezése megváltoztatta mindezeket. (*The Five Gospels*. 12. o.) A Tamás evangéliuma száztizennégy, Jézusnak tulajdonított mondást és példázatot tartalmaz, elbeszélői szerkezet nélkül. Nincs szó benne Jézus ördögűzéseiről, gyógyításairól, szenvedéséről, haláláról és feltámadásáról; nem tartalmaz történeteket a születéséről, sem a gyermekkorából, és nincs benne történetleírás galileai és júdeai nyilvános szolgálatairól. E dokumentum kopt nyelvű fordítását (i. sz. 350 körül íródott) 1945-ben találtak meg Nag Hammadiban, Egyiptomban. Ez lehetővé tette a tudósok számára három korábban felfedezett görög töredék azonosítását (i. sz. 200 körülre datálva keletkezésüket) mint ugyanakkor az evangéliumnak három különböző másolata. A Tamás evangéliumában Márk evangéliumával negyvenhét, a Q-val negyven, Máté evangéliumával tizenhét, Lukács evangéliumával négy és János evangéliumával öt párhuzamos rész található. Hatvanöt közlés vagy a közlések egy része egyedülálló a Tamás evangéliumában. (*The Five Gospels*. 15. o.)

események sorrendjét, és néhány esetben más szavakat használt egyértelműen ugyanabban a történetben.”³³ A negyedik evangéliumot (János) a korai egyházban eretnekségnek tekintették, és egyetlen történetről sem számol be, amely Jánoshoz, Zebedeus fiához kapcsolódna.³⁴ Sok tudós megítélése szerint valószínűleg az első század vége felé keletkezett Szíriában, a tanítványok egy „iskolájának” munkájaként.³⁵

ELLENTMONDÁSOK

Rengeteg bizonyítékot találunk a Biblia megbízhatatlanságára, az Ó- és Újszövetségben található szövegek számos ellentmondásában. Az alábbiakban néhány példa.

Az Ószövetség

1. A Sámuel könyve és a Krónikák könyve szerzője ugyanazt a történetet mondja el a zsidók Dávid próféta által végzett népszámlálásáról. Sámuel második könyvében azonban az áll, hogy Dávid próféta az Isten utasítására, a Krónikák első könyve szerint viszont a Sátán utasítására cselekedett.

³³ *The Gospels in Modern English.*

³⁴ A késői tizennyolcadik századtól az első három evangéliumot szinoptikus [gör. együttlátó] evangéliumoknak nevezik, mert a szövegek – egymás mellé téve – hasonlóan kezelik Jézus Krisztus életét és halálát. (*The New Encyclopaedia Britannica.* 5. kötet, 379. o.)

³⁵ *The Five Gospels.* 20. o.

- Sámuel második könyve 24. fejezet

Dávid népszámlálása

Újból megharagudott az Úr Izráelre. Felingerelte ellenük Dávidot, és ezt mondta: Menj, vedd számba Izráelt és Júdát!

- Krónikák első könyve 21. vers

Dávid megszámláltatja a népet

A Sátán Izráel ellen támadt: felingerelte Dávidot, hogy vegye számba Izráelt.

2. A leírásban Gád³⁶ prófétált a pestis időtartamáról; Sámuel második könyvének szerzője hét évről, a Krónikák első könyvének szerzője három évről ír.

- Sámuel második könyve 24:13

Gád próféta elmondja az Úr büntetését

Bement tehát Gád Dávidhoz, és tudtára adta ezt neki. Megkérdezte tőle: *Hét esztendeig* tartó éhínség jöjjön országodra? Vagy három hónapig kelljen menekülnöd a téged üldöző ellenség elől?

- Krónikák első könyve 21:11

Az Úr üzenete Dávidhoz

Bement tehát Gád Dávidhoz, és ezt mondta neki: Így szól az Úr: Válassz! *12 Három esztendeig* tartó éhínség legyen? Vagy düljanak három hónapig támadóid, és érjen utol ellenséged fegyvere?

³⁶ „Ekkor így szólt az Úr Gádhoz, Dávid látnokához” (Krónikák első könyve, 21:9). E szöveg szerint Gád volt a neve Dávid próféta személyes jóvendőmondójának.

3. A Krónikák második könyve szerint Jójákin nyolc-évesen lett uralkodó, míg a Királyok második könyve úgy írja le, hogy tizennyolc éves volt akkor.

■ Krónikák második könyve 36:9 *A kor*

Nyolc éves volt Jójákin, amikor uralkodni kezdett, és három hónapig meg tíz napig uralkodott Jeruzsálemben. Azt tette, amit rossznak lát az Úr.

■ Királyok második könyve 24:8 *A kor*

Tizennyolc éves volt Jójákin, amikor uralkodni kezdett, és három hónapig uralkodott Jeruzsálemben. Anyjának a neve Nehustá volt, Elnátán leánya Jeruzsálemből.

4. Sámuel második könyve leírja, hogy hétszáz szíriai halt meg a Dávid prófétával való ütközetben, miközben a Krónikák első könyvének szerzője hétezeréről számol be.

■ Sámuel második könyve 10:18 *A halottak*

De megfutamodtak az arámok Izráel elől, és megölt Dávid az arámok közül *hétszáz* harci kocsin küzdő embert és negyvenezer *lovast*. Sóbakot, a hadseregparancsnokot is levágta, és ott halt meg.

■ Krónikák első könyve 19:18 *A halottak*

De megfutamodtak az arámok Izráel elől, és megölt Dávid az arámok közül *hétezer* harci kocsin küzdő embert és negyvenezer *gyalogost*. Sófakot, a hadseregparancsnokot is megölte.

Bár mondhatnánk, hogy egy tizedesjegy elhagyása vagy hozzáadása nem jelentős, vagy hogy ez csak másolási hiba; itt azonban nem ez a helyzet, hiszen a zsidók

nem használtak számjegyeket, a számokat szóként, betűvel írták le.

Ilyen eltérések nem fogadhatók el isteni kinyilatkoztatott szöveg részeként. Ráadásul bizonyítják az ember mint szerző megtéveszthetőségét, valamint bizonyíték arra is, hogy az Ószövetség szövege nem lett az Isten által hitelesen megőrizve.

Az Újszövetség

Az Újszövetségben is rengeteg hasonló ellentmondást találunk. Néhány ezek közül.

1. Az evangéliumok másként számolnak be arról, hogy ki vitte a keresztet, melyen végül megfeszítették őt: Máté, Márk és Lukács evangéliumában cirénei Simon, János evangéliumában maga Jézus.

- Lukács evangéliuma 23:26³⁷ *A kereszt*

Amikor elvezették őt, megragadtak egy bizonyos *cirénei Simont*, aki a mezőről jött, és *rátették a keresztet, hogy vigye* Jézus után.

- János evangéliuma 19:16 *A kereszt*

Ekkor kiszolgáltatta őt nekik, hogy megfeszítsék. *Ő pedig maga vitte a keresztet*, és kiért az úgynevezett Koponya-hegyhez, amelyet héberül Golgotának neveznek.

³⁷ Lásd még: Máté 27:32 és Márk 15:21.

2. Az evangéliumok beszámolóí különböznek abban, hogy Jézus kereszthalála után kik és mikor látogatták meg a sírt, és hogy milyen állapotban találták azt. Máté, Lukács és János evangéliuma szerint napfelkelte előtt, miközben Márk evangéliuma azt írja, napfelkelte után. Három evangéliumban a sírt már nyitva találják, de Máté evangéliuma szerint zárva volt, s az asszonyok érkezésékor szállt alá egy angyal elgörgetni a sírt elrekesztő sziklát.

■ Márk evangéliuma 16:1-2 *A látogatás*

Amikor elmúlt a szombat, a magdalai Mária és Mária, Jakab anyja, valamint Salomé illatos keneteket vásároltak, hogy elmenjenek, és megkenjék Jézus holttestét. 2 A hét első napján, korán reggel, *napkeltekor* elmentek a sírbolthoz.

■ János evangéliuma 20:1³⁸ *A látogatás*

A hét első napján, korán reggel, *amikor még sötét volt*, a magdalai Mária odament a sírhoz, és látta, hogy *a kő el van véve* a sírbolt elől.

■ Máté evangéliuma 28:1-2 *A látogatás*

Szombat elmúltával, a hét első napjának *hajnalán*,³⁹ elment a magdalai Mária és a másik Mária, hogy megnézzék a sírt. 2 És íme, nagy földrengés támadt, mert az Úr angyala leszállt a mennyből, és *odalépvé elhengerítette a követ*, és leült rá.

³⁸ Lásd még: Lukács 24:1-2.

³⁹ Az angol szövegben 'toward the dawn', melynek jelentése 'hajnal felé'.

3. Az Újszövetség beszámolóí még iskarioti Júdás sorsát és a Jézus elárulásáért kapott pénzt illetően is eltérnek. Máté evangéliuma szerint felkötötte magát, míg az Apostolok cselekedetei szerint lezuhant egy mezőn, és ott halt meg.

■ Máté evangéliuma 27:3-6 *Júdás sorsa*

Amikor pedig Júdás, aki elárulta őt, látta, hogy elítélték, megbánta tettét, visszavitte a harminc ezüstöt a főpapoknak és a véneknek, 4 és ezt mondta: Vétkeztem, mert ártatlan vért árultam el. De azok ezt mondták: Mi közünk hozzá? A te dolgod. 5 Ekkor ő behajította az ezüstöket a templomba, és eltávozott, majd *elment, és felakasztotta magát.*

■ Apostolok cselekedetei 1:18 *Júdás Sorsa*

Ez gonosztettének jutalmából mezőt szerzett, de *fejvel lezuhant, kettészakadt derékban, és egész belső része kifordult.*

4. Jézus Dávidig visszavezetett családfáját vizsgálva Máté 1:6-16 és Lukács 3:23-31 versei hatalmas eltéréseket mutatnak. Először is, Dávid és Jézus között Máté evangéliumában 26 nemzedéket találunk, míg Lukács evangéliumában 41-et. Másodsor, a Dávid utáni nevek a két felsorolásban jelentősen különbözök, és csupán két név egyezik: Józsefé és Zorobábelé. *Mindkét lista Józseffel kezdődik*, furcsamód Jézus apjának nevezve őt, de Máté evangéliumában a szerző rögzítette, hogy Jézus atyai nagyapját *Jákobnak* hívták, míg Lukács evangéliuma szerint *Élinek*. Ha elfogadnák azt a feltételezést, hogy az egyik Mária családfája, akkor esetleg nem kellene figyelembe venni ezeket a – Dávid után következő – különbségeket. A két lista újra találkozik Ábrahámmal,

valamint Dávid és Ábrahám között a nevek többnyire egyeznek. Azonban Máté listájában Hechrón fiának a neve *Rám*, *Ammínádáb apja*, miközben a Lukács-féle listában Hechrón fiának *Arni* a neve, akinek a *fia Admin*, aki pedig *Ammínádáb apja*.⁴⁰ Vagyis Dávid és Ábrahám között Máté evangéliuma szerint 12 előd volt, Lukács evangéliuma szerint 13.

Például ezek, de még sok más ellentmondás az evangéliumokban egyértelműen hibák, melyek a kétség árnyékát vetik a szerzőjükre és a szöveg isteni mivoltára. Következésképpen a legtöbb keresztény tudós ma úgy tekint az Ó- és Újszövetség könyveire, mint emberi elbeszélésekre, melyek megírására a szerzőjüket az Isten inspirálta. Azonban még az az állítás is, hogy az Isten inspirálta őket, megkérdőjelezhető, mert ez azt sugallná, hogy az Isten inspirálta a szerzőket az Ó saját Szentírásában a hibák és ellentmondások lejegyzésére.

Miután megállapítottuk, hogy mind az Újszövetség, mind az Ószövetség hitelessége megkérdőjelezhető, kétségtelenül kijelenthetjük, hogy a Biblia önmagában nem használható autentikus forrásként Jézus személyével és üzenete tartalmával kapcsolatos kérdések megválaszolására.

⁴⁰ Nahsón fiának a neve Máté listájában is *Salmon*, míg Lukács listájában *Szala*.

A KORÁN

Másik forrásként itt a Korán – a muszlimoknak az Isten Szava, ami Mohamed prófétának (ﷺ) lett kinyilatkoztatva –, amit még a Próféta (ﷺ) életében lejegyeztek az elejétől a végéig, és megőrizte a szájhagyomány is. A Mohamed próféta (ﷺ) halála utáni egy éven belül elkészült az első mérvadó leirat,⁴¹ tizennégy éven belül pedig a hivatalos másolatok (Uthmanikus szöveg)⁴² is elkészültek a mérvadó kódex [standard codex⁴³] alapján, amelyeket elküldtek az iszlám fennhatóságú területek fővárosaiba, a nem hivatalos másolatokat pedig megsemmisítették.⁴⁴

A Próféta 632-es halála óta nemzedékről nemzedékre egyre több ember memorizálja a Korán teljes szövegét. Ma mintegy tízezer ember él világszerte, akik emlékezetből recitálják a teljes szöveget Ramadán havában és más alkalmakkor. A vezető orientalisták egyike, Kenneth Cragg a Korán szövegének memorizálásával és megőrzésével kapcsolatban a következőket mondta: „A Korán-recitálás azt jelenti, hogy a szöveg az odaadás töretlen, élő sorozataként haladt át az évszázadokon. Ezért nem lehet régiségként, a távoli múlt történelmi dokumentumaként kezelni.”⁴⁵ Egy másik orientalista tudós, William Graham írta: „Muszlimok milliói – tizen-

⁴¹ *Shorter Encyclopedia of Islam*. 278. o.

⁴² Az Uthmanikus szöveget Oszmán khalifa regnálása idején (644–656) rendezték könyvformába. Ez a mérvadó szöveg a mai napig. [A ford.]

⁴³ Az ősi szövegek kézzel írott könyve (pl. kódexek).

⁴⁴ *Shorter Encyclopedia of Islam*. 279. o. Továbbá *The New Encyclopaedia Britannica*. 22. kötet, 8. o.

⁴⁵ *The Mind of the Qur'an*. 26. o.

négy évszázada – olvassák és megtanulják, hangos ismétlés és memorizálás útján adják tovább a »szentírás«, az *al-kitab* [a Könyv] szövegét. Az írott Korán ugyan »rögzítheti« vizuálisan – megismerése nélkül is – az Isteni Szó eredeti szövegét történelmi távlatokban, azonban a koranikus könyv hitelessége akkor valósul meg a maga teljességében és tökéletességében, amikor pontosan recitálják.”⁴⁶ Álljon még itt John Burton kijelentése: „A Korán generációról generációra történő átvitelének az a módusa, hogy a fiatalok élőszóban kapják az idősektől, és memorizálják [a szöveget], mérsékli a kizárólag írásbeli feljegyzésekre való hagyatkozásból adódó legnagyobb veszélyeket.”⁴⁷ A Korán összeállításának hatalmas munkája végén, Burton kijelentette, hogy a ma elérhető Korán szövege „az a szöveg, amelyet a Próféta rendezett el és hagyott jóvá... Amit ma a kezünkben tartunk, az Mohamed (ﷺ) *mushaf*⁴⁸-ja”.⁴⁹

SZENTÍRÁSKRITIKA

A Biblia különböző változataiban rejlő hibák feltárására alkalmazott összehasonlító és elemzési módszerekkel a világ különböző tájain fellelhető Korán-változatokat is megvizsgálták. Összehasonlították az iszlám történetének különböző időszakából származó kéziratokat,

⁴⁶ *Beyond the Written Word*. 80. o.

⁴⁷ *An Introduction to the Hadith*. 27. o.

⁴⁸ *mushaf*: a Korán szövegét tartalmazó kötetre utaló arab terminus.

⁴⁹ *The Collection of the Qur'an*. 239–240. o.

amelyeket Törökországban és Egyiptomban találtak, vagy amelyeket például a washingtoni Kongresszusi Könyvtár, a dublini Chester Beatty Múzeum, a London Múzeum, a Taskenti Múzeum őriz. A témával foglalkozó összes tanulmány megerősíti, hogy a szövegben – az eredeti íráshoz képest – nincs változás. Például a Müncheni Egyetem Koránkutató Intézete [Institute für Koranforschung] összegyűjtött és összerendezett 42 000 teljes vagy részleges Korán-másolatot. Körülbelül ötvenévnnyi kutatás után arról számoltak be, hogy a különféle másolatok között – a másolók könnyen azonosítható, alkalmi hibáit leszámítva – nincs eltérés. Az intézetet a második világháborúban az amerikaiak lebombázták.⁵⁰

ELLENTMONDÁSOK A KORÁNBAN

A Korán eredeti nyelvén, arabul maradt fenn. Az an-Nisaa [a nők] című 4. fejezet 82. verse felhívja az olvasót, hogy ha bármilyen hibát is talál, ne higgye el, hogy valóban az Istentől való.

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

Vajon hát nem gondolkodnak el a Koránon?
Ha nem Alláhtól lenne, bizony sok ellentmondást találnának benne.

[Korán, 4:82]

⁵⁰ *Muhammad Rasullullah*. 179. o.

A néhány látszólagos ellentmondás – melyekről leggyakrabban azok beszélnek, akik próbálják a Koránt a Biblia szintjére lehúzni – könnyen megmagyarázható. Például, az „első hívők” a következő két versben.

■ Al-Anam (A jószágok) 6:14

Mondd: „Vajon mást válasszak védelmezőmnek, mint Allahot, az eget és a föld Teremtőjét, mikor pedig Ő az, aki táplál, és Őt nem táplálja senki?”
Mondd: „Bizony, az *parancsoltatott nekem, hogy az első legyek, aki aláveti magát Allahnak*, és ne legyek azok közül, akik társat állítanak Allah mellé.”

■ Al-Araf (A magaslatok) 7:143

...Ám amikor az Ura felfedte magát a hegynek, porrá zúzta azt, és Mózes a földre rogyott ájultan. Miután magához tért, azt mondta: „Magasztaltas-sál! Bűnbánattal fordulok Hozzád, és *én vagyok az első, aki hívő lett.*”

Az első vers Mohamed prófétára (ﷺ) utal, akinek az mondatott, hogy tájékoztassa a pogányokat a maga korában, hogy nem fogadhatja el az ő bálványimádatukat, és hogy ő lesz az első a népéből, aki aláveti magát Allahnak. A második versben Mózes próféta jelenti ki önmagáról, hogy abban az időben ő az első, aki aláveti magát Allahnak, amikor rájött, hogy lehetetlen látni Allahot. Minden próféta az első volt a saját térségében, aki alávetette magát Allahnak. Hasonlóan van ez a „Ítélet Napját” említő következő két verssel.

- Asz-Szadzsa (A leborulás) 32:5

[Egyedül Ő] rendezi [a teremtményeinek] ügyeit az égből a földig. Aztán ismét felemelkedik hozzá egy nap alatt, amelynek mértéke ezer esztendő abból, amit ti számoltok.

- Al-Mirádzs (A felfelé vezető utak) 70:4

Fölmennek az angyalok és a Lélek az emelkedő utakon Őhozzá, egy olyan napon, melynek mértéke ötvenezer esztendő.

A két vers két teljesen különböző eseményre utal. Az első a sorsra utal, mely leküldetett és visszatérve jelentést ad egy napon, mely ezer emberi évet foglal magában.⁵¹ A második vers pedig arra a napra utal, amikor az angyalok felemelkednek a világból a legmagasabb Mennyországba, s mely ekvivalens 50 000 emberi évvel.⁵² Allah nem áll az idő irányítása alatt. Ő alkotta meg az időt, és tette azt viszonylagossá a teremtményei számára, melyeket irányít. Hasonlóképpen a modern tudósok számolása szerint egy év a Marson egyenértékű 687 földi nappal, miközben egy év az Uránuszon 84 földi évvel egyenlő.⁵³

A koranikus szöveg feltűnően következetes gondolatosságában és leírásaiban. Arthur John Arberry – az egyik legelismerettebb orientalista – Korán-fordításának előszavában azt írja: „Ismerős témák repertoárja fut végig

⁵¹ *Tafseer al-Qurtubee*. 8. kötet, 5169–5170. o.

⁵² *Fat-hul-Qadeer*. 4. kötet, 349. o.

⁵³ *The New Encyclopaedia Britannica*. 27. kötet, 551., 571. o.

az egész Koránon; minden szúra⁵⁴ kifejt vagy felvázol⁵⁵ egyet vagy többet – gyakran többet – ezek közül. Zenei szakkifejezéssel élve, minden szúra egy teljes vagy részleges »vezérmotívumból« [leitmotívum⁵⁶] álló rapszódia; az analógiát megerősíti a szónoklat finoman változatos ritmikus áramlása.⁵⁷ A koranikus szöveg tudományos hivatkozásai következetesnek és megmagyarázhatatlanul pontosnak bizonyultak. Dr. Maurice Bucaille 1976-ban, a Francia Orvostudományi Akadémián tartott, *Élettani és embriológiai adatok a Koránban* című előadásában azt mondta: „Nincs olyan ma is létező emberi munka, mely korának tudását oly messze meghaladó állításokat tartalmazna, mint a Korán. A Koránban található tudományos nézetek hasonlóak a modern tudomány eredményeihez.”⁵⁸ A Korán eredetéről beszélve prof. Reynold A. Nicholson azt mondta: „Vannak egyedi és vitathatatlan autoritással rendelkező anyagaink [a Koránban] az iszlám eredetének és korai fejlődésének felkutatásához, olyan anyagok, amelyek nem léteznek a buddhizmus, a kereszténység vagy más ősi vallás esetében sem.”⁵⁹

Következésképpen, egyedül a Korán jelent pontos eszközt annak meghatározására, hogy ki volt Jézus, és mi volt az üzenete. Ráadásul a Korán arra is használható, hogy meghatározzuk, a Bibliában milyen mértékben van jelen Isten kinyilatkoztatott szava.

⁵⁴ szúra: a Korán fejezete.

⁵⁵ Finoman vagy vázlatosan jelez.

⁵⁶ Ismétlődő motívum.

⁵⁷ *The Koran Interpreted*. 28. o.

⁵⁸ *The Qur'an and Modern Science*. 6. o.

⁵⁹ *Literary History of the Arabs*. 143. o.

A Koránban az Isten azt parancsolja a hívőknek, hogy fogadják el hitük részeként az isteni szavakat, amelyek Mózes prófétának lettek kinyilatkoztatva, amelyet Tóráként ismerünk, a Dávid prófétának kinyilatkoztatott eredeti Zsoltárokat és a Jézusnak kinyilatkoztatott eredeti Evangéliumot. Minden muszlim számára kötelező hinni minden kinyilatkoztatott szentírásban. Azonban – ahogy a Koránban olvasható – egyetlen szentírás, amely a Korán előtt került kinyilatkoztatásra, sem maradt meg olyannak, amilyenek ki lett nyilatkoztatva. Az emberek megváltoztattak bennük részleteket, hogy azok megfeleljenek a saját vágyaiknak.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
لَيْشَرُّوا بِهِ مِمَّا قَلِيلًا مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا
يَكْسِبُونَ

Ám jaj azoknak, akik saját kezükkel írják az Írást [a Tórást], s aztán azt mondják: „Ez Allahtól származik”, hogy elkótyavetyéeljék azt csekély áron! Jaj nekik azért, amit a kezük írt, és jaj nekik azért a haszonért, amit szereztek!

[Korán, 2:79]

Ráadásul az Ószövetségben az Istent idézi Jeremiás 8:8, mondván: „Hogyan mondhatjátok: Bölcssek vagyunk, nálunk van az Úr tanítása. Hiszen *hazugsággá tette ezt az írástudók hazug tolla!*”⁶⁰

⁶⁰ *Revideált Károli Biblia.*

Második fejezet

JÉZUS MINT SZEMÉLY

Miként az előző fejezet bemutatta, a bibliai szentírások – mind az Ószövetség, mind az Újszövetség – megbízhatatlanok, és ezért nem használhatók hiteles forrásként arra, hogy megismerjük belőlük Jézust mint embert, illetve küldetését és üzenetét. Azonban e szentírások – a Korán verseinek fényében történő – alapos vizsgálata feltár előttünk néhány igazságot Jézusról, amelyek máig megtalálhatóak a Bibliában.

A KÜLDÖTT

Jézust alapvetően a Korán egészében az Isten Küldöttként azonosítják. Az Asz-Szaff (A sorok) 61. szúra 6. versében az Isten idézi Jézust:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ

És [említsd meg azt] amikor Jézus, Mária fia azt mondta: „Ó, Izrael fiai! Én bizony Allah küldötte vagyok hozzátok, igazolva annak az igazságát, ami előttem volt a Tórából.”

[Korán, 61:6]

Sok vers az Újszövetségben Jézust küldöttnek vagy próféának nevezi. A következők csak néhány ezek közül. Máté 21:11: „A sokaság ezt mondta: Ő Jézus, a galileai Názáretből való próféta.” Márk 6:4 azt állítja, hogy Jézus prófétaként utal önmagára: „Jézus pedig így szólt hozzájuk: Nem vetik meg a prófétát másutt, csak a tulajdon hazájában, a rokonai között és a saját házában.” A következő versben Jézus küldöttként utal önmagára, aki elküldetett. Máté 10:40 szerint, Jézus a következőt mondta: „Aki titeket befogad, az engem fogad be, és aki engem fogad be, az azt fogadja be, aki elküldött engem.” János 17:3 is Jézust idézi mondván: „Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, Jézus Krisztust.”¹

AZ EMBER

A koranikus kinyilatkoztatás nem csupán azt erősíti meg, hogy Jézus próféta, hanem érthetően tagadja is Jézus isteni voltát. Az Al-Maidah (Az asztal) című, 5. szúra 75. ájájában az Isten rámutat, hogy Jézus ételt eszik, ami emberi cselekedet, mely nyilvánvalóan nem illik az Istenhez.

¹ Lásd még: János 4:34; 5:30; 7:16,28; 11:42; 13:16; 14:24.

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ
صَدِيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّى
يُؤْفَكُونَ

A Messiás, Mária fia nem más, mint egy küldött. Már előtte is eltávoztak a küldöttek [az élők sorából], és édesanyja igaz asszony. Ők ketten ételmezt ettek [mint minden ember]. Nézd meg, hogyan tesszük világossá nekik a jeleket! Majd nézd meg, hogyan térülnek el [az igazságtól]!

[Korán, 5:75]

Számos beszámoló van az Újszövetségben, amely tagadja Jézus isteni voltát. Például a Máté 19:17-ben annak, aki így szólítja meg: „Ó, jó mester”, Jézus így felel: „Miért mondasz engem jónak? *Csak egy van, aki jó, az pedig az Isten.*” Ha ő elutasította, hogy jónak² hívják, és azt állítja, hogy csak az Isten a valóban jó, akkor ez azt jelenti, hogy ő nem az Isten.

A János 14:28-ban Jézus azt mondta: „az Atya nagyobb nálam.” Azt állítva, hogy az Atya nagyobb, mint ő, Jézus megkülönbözteti magát az Istentől. A János 20:17-ben Jézus azzal küldi Mária Magdalénát a követőihez, hogy „mondd meg nekik: Felmegyek az én Atyámhoz, és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez, és a ti Istenetekhez.” Jézus úgy utal az Istenre, hogy „én Atyám, és a ti Atyátok”, hangsúlyozva a különbséget önmaga és az Isten között. Továbbá az Istent „az én Istenem”-nek

² Itt Jézus elutasítja, hogy őt tökéletesen jónak hívják, mivel a tökéletesség egyedül az Istennél van. Ő jó volt, de az „ember fia” (Máté 19:29) – ahogy önmagát szerette hívni –, tévedésre képes.

nevezi, nem hagyva helyet, hogy bárki is okosan állít-hassa, hogy ő volna az Isten. Még Pál néhány, az egyház által szentesített írása is mint ember referál Jézusról, aki különböző és világosan megkülönböztethető az Istentől. A Timóteushoz írt 1. levél 2:5-ben Pál azt írja: „Mert egy az Isten, egy a közbenjáró Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus.”

Vannak versek a Koránban is, amelyek alátámasztják Mohamed próféta (ﷺ) emberi mivoltát, annak megelőzése érdekében, hogy a követői isteni vagy fél-isteni státuszra emeljék őt, ahogy az Jézus prófétával történt. Például az Al-Kahf (A barlang) című 18. szúra 110. ájájában Allah³ arra utasítja Mohamed prófétát (ﷺ), hogy adja át az üzenetét mindenkinek, aki hallja:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ

Mondd: „Én csupán egy hozzátok hasonló ember vagyok. Az sugalltatik nekem [kinyilatkoztatásként], hogy a ti istenetek egyetlen Isten.”

[Korán, 18:110]

Az Al-Araf (A magaslatok) című szúra 187. ájájában is arra utasítja Allah Mohamed prófétát (ﷺ), fogadja el, hogy az Ítélet Napja idejét csak az Isten tudja.

³ Az Allah kifejezés önálló szó, amely nyelvi összeolvadása az al-illah (az Isten) névelős, semleges nemű kifejezésnek, mely szerkezetében is rámutat az Isten egyedülvalóságára. Jelentésében megegyezik a magyar „Isten” szóval.

سَأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا
يُجَلِّئُهَا لِوَفَيْتِهَا إِلَّا هُوَ

Kérdeznek téged az Óráról [a Feltámadás idejéről]. Mikor lesz annak az elérkezése? Mondd: „Annak tudása csak az Uramnál van”. Csupán Ő fedi fel idejében azt. [Korán, 7:187]

A Márk szerint való evangélium 13:31-32-ben Jézus is tagadta, hogy tudna arról, mikor lesz a világ utolsó napja, mondván: „Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el. Azt a napot viszont vagy azt az órát senki nem tudja, sem az angyalok az égben, sem a Fiú, hanem csak az Atya.” Az Isten egyik attribútuma a mindentudás, minden dolgról való tudás. Ebből következően az Ítélet Napjáról való tudás tagadása egyúttal az isteniségének is a tagadása, hiszen az, aki nem ismeri az idejét az utolsó órának, valószínűleg nem lehet az Isten.⁴

⁴ Meg kell jegyezni, hogy a Korán figyelmeztetései és maga Mohamed próféta (ﷺ) egyéb kijelentéseinek ellenére vannak muszlimok, akik mégis félisteni státuszba emelik őt azáltal, hogy imáikat hozzá intézik, vagy rajta keresztül intézik az Istenhez.

EGY MAKULÁTLAN KONCEPCIÓ

A Korán alátámasztja Jézus szűztől való születésének bibliai történetét. Azonban Jézus születésének koranikus elbeszélése szerint Mária hajadon leány volt, akit az édesanyja az Isten szolgálatára szánt. Mialatt éppen szolgálatát végezte egy vallásos elvonultságra szolgáló helyen, angyalok jöttek, és hírül adták neki, hogy hamarosan áldott állapotba kerül.

إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

[Emlékezz arra] amikor azt mondták az angyalok: „Ó, Mária! Allah bizony örömhírt ad neked egy Szóról, mely tőle van, a neve Mesias, Jézus, Mária fia, nagy becsben fog állni az evilágon és a túlvilágon, és az [Allahhoz] közellévőkhez fog tartozni.” [Korán, 3:45]

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ

Azt mondta [Mária]: „Uram! Hogyan is lehetne nekem ifjú gyermekem, holott nem érintett engem ember?” Azt mondta: „Ekképpen teremt Allah, amit akar. Amikor elrendel egy dolgot, akkor csupán azt mondja annak: »Legyél!«, és az van.” [Korán, 3:47]

A Korán azonban tisztázza, hogy Jézus szűztől való születése nem változtatta meg az ő emberi státuszát. Az ő megteremtése olyan volt, mint Ádámé, akinek sem apja, sem anyja nem volt.

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

Bizony Jézus Allah előtt hasonlatos Ádámhoz. Porból teremtette őt, majd azt mondta neki: „Legyél!” – és lett.

[Korán, 3:59]

A CSODÁK

A koranikus elbeszélés Jézus szolgálatáról megerősíti a legtöbb⁵ csodatételét, amelyeket a Biblia említ, és bemutat néhányat, amelyek nem szerepelnek a Bibliában. Például a Korán hírt ad arról, hogy Jézus már *a születésétől* az Isten Küldötte volt, és az első csodája, hogy már újszülöttként beszélt a bölcsőben. Miután Mária világra hozta Jézust, az emberek paráznaságot emlegettek. Ahelyett, hogy a vádaskodásukra reagált volna, az újszülött gyermekre mutatott.

⁵ Jézus bibliai története, amikor a vizet borrá változtatja (János 2:1-10) szembetűnően hiányzik a Koránból.

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا قَالَ إِنْ
عَبُدَ اللَّهُ آتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا

Ő pedig rá [az újszülött Jézusra] mutatott. Azt mondták: „Hogyan beszélhetnénk egy bölcsőben [fekvő] kisgyermekkel?” Azt mondta [Jézus]: „Bizony, én Allah szolgája vagyok! Odaadta nekem az Írást, és profétává tett.”

[Korán, 19:29-30]

A többi csodáján – többek között visszahozott halottat az életbe, leprásokat gyógyított meg, vakot tett látóvá – túl a Korán rögzít más csodákat is, amelyeket nem említ a Biblia. Jézus proféta agyagból formált madarakat, rájuk fújt, és azok élő madarakként röppentek el. Azonban a Korán egészében nagy hangsúlyt kap, hogy amikor Jézus csodát művelt, tájékoztatta az embereket, hogy az az Isten engedelmével történt. Tisztázta követőivel, hogy a csodát nem ő tette, éppen úgy, ahogy a korábbi proféták is tisztázták ezt a körülöttük lévőekkel.

Sajnos a Jézusnak isteniséget tulajdonítók általában épp a csodatételeit hozzák fel bizonyítékként – pedig az Ószövetségben más profétákról is lejegyezték, hogy tettek hasonló vagy épp ugyanolyan csodákat.

Jézus megetetett 5000 embert öt kenyércipóval és két hallal.

Elizeus megetetett 100 embert hús-
árpakenyérrel és friss gabonával.
[Királyok második könyve 4:44]

Jézus meg-
gyógyította
a leprást.

Elizeus meggyógyította Naamánt,
a leprást. [Királyok második
könyve 5:14]

Jézus meggyógyította a vakot.	Elizeus meggyógyítja a vakot. [Királyok második könyve 6:17 és 20]
Jézus életre keltette a holtat.	Illés [Királyok első könyve 17:22] és Elizeus [Királyok második könyve 4:34] is ugyanezt tette. Még Elizeus csontjai is képesek voltak életre kelteni a halottat. [Királyok második könyve 13:21]
Jézus a vízen járt.	Mózes és népe átvágtak a tengeren. [Kivonulás könyve 14:22]

Az Újszövetségben is vannak szövegek, amelyek alátámasztják, hogy Jézus nem egymaga cselekedett. Jézust idézi János evangéliuma 5:30, mondván: „Én önmagamtól nem tehetek semmit”, és Lukács 11:20, mondván: „Ha viszont én Isten ujjával űzöm ki az ördögöket, akkor bizony elérkezett hozzátok az Isten országa.” Az Apostolok cselekedetei 2:22-ben Pál azt írja: „Izraelita férfiak, halljátok meg ezeket az igéket! A názáreti Jézust, azt a férfiút, akit az Isten igazolt előttetek erőkkkel, csodákkal és jelekkel, *amelyeket általa tett az Isten* közöttetek, ahogyan magatok is tudjátok...”

JÉZUS ISTENISÉGÉNEK „BIZONYÍTÉKAI”

A Katolikus Egyház és a protestáns egyházak számos verset értelmeznek úgy, mint Jézus Krisztus isteniségének bizonyítékát. Ezeknek a verseknek az alapos vizsgálatával azonban az bizonyosodik be, hogy vagy

nem egyértelmű a megfogalmazásuk, nyitva hagyva különböző értelmezések lehetőségét, vagy hogy ezek hozzátoldások, amelyeket nem találunk meg a Biblia korai kézírataiban. Az alábbiakban néhány a leggyakrabban idézett érvelések közül.

1. Az Alfa és Omega

A Jelenések könyve 1:8 versének azt a jelentést tulajdonítják, hogy Jézus önmagáról mondja a következőket: „Én vagyok az Alfa és az Ómega, így szól az Úr Isten, aki van, és aki volt, és aki eljövendő: a Mindenható.” Ezek az Isten attribútumai. Következésképpen – a korai keresztények szerint –, itt Jézus az isteniségét bizonyítja. Azonban ezek a sorok a *King James Version*ben szerepelnek így. A bibliakutató tudósok a *Revised Standard Version*ben így korrigálták a fordítást: „Én vagyok az Alfa és az Omega, mondja az Úr Isten, aki van, és aki volt, és aki eljövendő, a Mindenható.” A korrekciót a *New American Bible*ben [Új Amerikai Biblia] is végrehajtották a katolikusok. Ennek a versnek a fordításában így módosították a szöveget, annak helyes kontextusa szerint: „Az Úr Isten mondja: Én vagyok az Alfa és az Omega, az, aki van, aki volt, és aki eljövendő, a Mindenható.” Ezzel a korrekcióval nyilvánvalóvá vált, hogy ez az Isten kijelentése és nem Jézus profétáié.

2. Krisztus korábbi létezése

Az alábbi verset – János 8:58 – is általában arra használják, hogy alátámasszák Jézus isteniségét: „Jézus így felelt nekik: Bizony, bizony, mondom nektek, *mielőtt*

Ábrahám lett volna, én vagyok.” E vers arra utal – mondják –, hogy Jézus már földi megjelenése előtt is létezett. Azt a következtetést vonják le ebből, hogy Jézus kell legyen az Isten, ha a létezése már megelőzte a földi születését. De a próféták születés előtti létezésének koncepciója – és általában az emberé, létezik az Ószövetségben és a Koránban is. Jeremiás a következőképpen ír magáról a Jeremiás könyve 1:4-5-ben: „4 Így szólt hozzám az Úr szava, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek.”

Salamon prófétát így idézi a Példabeszédek könyve 8:23-27: *„Az ősidőkben formált engem, kezdetben, mielőtt a föld létrejött. 24 Mikor még nem voltak mélységek, megszülettem, mikor még nem voltak tele a források vízzel. 25 Mielőtt a hegyek helyükre kerültek, a halmok létrejötté előtt megszülettem; 26 amikor még nem alkotta meg a földet, a rónákat, még a világ legelső porszemét sem. 27 Ott voltam, amikor létrehozta az eget, amikor kimérte a látóhatárt a mélység fölött.”*

A Jób 38:4 és 21 szerint az Isten így szólítja meg Jób prófétát: „4 Hol voltál, amikor a földnek alapot vetettem? Mondd el, ha rendelkezel megértéssel!”. „21 Tudod te, hiszen akkor születted, napjaid száma igen nagy!”

A Korán Al-Araf (A magaslatok) című, 7. szúra 172. ájájában az Isten hírül adja, hogy az ember lelki formában létezett, mielőtt a fizikai világ megteremtése megtörtént volna.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ
أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا
كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

És [emlékeztek arra] amikor a te Urad kivette Ádám fiainak ágyékából az ő utódaikat, és saját magukkal szemben tétetett velük tanúságot: „Vajon nem én vagyok a ti Uratok?” Azt mondták: „Dehogynem! Tanúságot teszünk!” – nehogy a Feltámadás Napján azt mondjátok: „Bizony, mi nem tudtunk erről!”

[Korán, 7:172]

Következésképpen, Jézus próféta azon állítása, hogy „mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok” nem használható bizonyítékként az isteniségére. A János 8:54-58 kontextusában Jézus állítolag arról beszélt, hogy az Istennek már a világ teremtése előtt tudása volt a prófétáiról.

3. Az Isten Fia

Jézus isteniségének másik bizonyítékeként gyakran felmerül az „Isten Fia” cím alkalmazása. Azonban megszámlálhatatlanul sok helyen találjuk az Ószövetségben, hogy ezt a címet másoknak is adták. Az Isten Izráelt (Jákob próféta) az Ő fiának hívta, amikor Mózes prófétát a fáraóhoz küldte. Kivonulás könyve 4:22-23: „22 de te mondd meg a fáraónak: Így szól az Úr: Izráel az én elsőszülött fiam. 23 Azért azt mondom neked, hogy bocsásd el az én fiamat, hadd szolgáljon áldozattal engem!”⁶

⁶ Lásd még: Hóseás 1:10 (Új fordítású Károli Biblia).

Sámuel második könyve 7:13-14-ben az Isten a fiának hívja Salamon prófétát: „13 Ő épít házat nevem tiszteletére, én pedig megerősítem királyi trónját örökre. 14 Atyja leszek, és ő az én *fiam* lesz.” Az Isten megígérte Dávid prófétának, hogy fiává teszi; Zsoltárok könyve 89:26-27: „26 Így fohászkodik majd hozzám: »Atyám vagy, én Istenem, szabadító kősziklám!« 27 Én pedig elsőszülöttommé teszem, a legfenségesebbé a föld királyai között.”⁷ Az angyalokat Jób könyve 1:6 mint „az Isten fiai” említi: „Történt egy napon, hogy az Isten fiai jöttek, és megmutatták magukat az Úr előtt, és a Sátán is jött közöttük.”⁸

Az Újszövetségben is sok hivatkozás van, amelyben nem Jézusra, hanem más személyre használják az „Isten fia” kifejezést. Például amikor a Lukács evangéliuma szerzője felsorolja Jézus elődeit egészen Ádámgig, így ír: „ez Enós fia, ez Sété, ez Ádámé; aki pedig az Isten fia.”⁹

Néhányan azzal érvelnek, hogy Jézus egyedülálló, ő az *Isten Egyszülött Fia*¹⁰, míg mások csupán az „Isten fiai”. Azonban a feljegyzés szerint az Isten így szólt

⁷ A *Revised Standard Version*ben: „És én az elsőszülötté teszem, a legfenségesebbé a föld királyai között.” Lásd még Jeremiás 31:9: „Mert atya vagyok Izráelnek és Efraim az elsőszülöttem.”

⁸ Lásd még: Jób 2:1; 38:4-7. Más hivatkozások is találhatóak még az „Isten fiai”-ra: Teremtés könyve 6:2; Mózes ötödik könyve 14:1; Hóseás 1:10.

⁹ Lukács 3:38

¹⁰ A régi angol nyelvben a ‘begotten’ kifejezés azt jelentette: ‘to be fathered by’ (nyersfordításban: ‘az atyaság valaki által’ – aki nemzette az illetőt). Ez tesz különbséget Jézus – aki állítólag az Isten fia volt – és azok között, akikre átvitt értelemben használjuk a „fia” kifejezést úgy, mint az Isten „teremtett fiai”.

Dávid prófétához a Zsoltárok könyve 2:7-ben: „Kihirdetem az Úr végzését. Ezt mondta nekem: Az én fiam vagy! *Fiammá tettelek ma téged!*”¹¹

Meg kell még azt is jegyezni, hogy az Evangéliumban sehol nem nevezi magát Jézus az „Isten Fiának”.¹² Ehelyett – ahogy feljegyezték – számtalanszor, újra és újra az „ember fiának” hívja magát (például Lukács evangéliuma 9:22). És Lukács evangéliuma 4:41 tulajdonképpen el is utasítja, hogy az „Isten Fiának” nevezzék: „Sok emberből ördögök is kimentek, és ezt kiáltozták:

¹¹ Az angol bibliafordításban ez így szerepel: „...today I have begotten you”. A ‘begotten’ szó jelentése: ‘nemzett’, mint például: ‘begotten son’, melynek jelentése: ‘nemzett fiú’. Amikor angolul beszélnek Jézus „egyszülöttségéről”, pontosan ugyanezt a szót használják: „only begotten” (az egyetlen, akit az Isten nemzett). Tehát amikor Dávidhoz szól az Isten, mondván: „Fiammá tettelek ma téged”, az angol fordítás értelmében itt arról van szó, hogy az Isten azt mondja: „én nemzettelek ma téged”. [A ford.]

¹² Az Újszövetségben az Apostolok cselekedetei számos vázlatát adják a korai Jézus-tanítványok beszédeinek. Ezek i. sz. 33-ra datálhatók, csaknem negyven évvel korábbra, mint hogy a négy evangéliumot megírták volna. Egyikben Jézust kifejezetten így nevezik: „andra apo tou theou”, vagyis „egy ember az Istentől” (Apostolok cselekedetei 2:22). Nem egyszer használja a hit korai megvallásnak eme kifejezését: „wios tou theou”: „az Isten Fia”, de sokszor beszélnek úgy Jézusról, mint az Isten szolgálója vagy prófétája (Apostolok cselekedetei 3:13; 22; 23; 26). Ezeknek a beszédeknek az ad jelentőséget, hogy pontosan tükrözik a tanítványok eredeti hitét és szóhasználatát, mielőtt még azok a római vallás és a görög filozófia hatása alá kerültek volna. Azt a négy evangélium által használtnál régebbi tradíciót tükrözik, ahol még nem alkották meg Jézus istenségének vagy isteni fiúságának elvét. (*Bible Studies From a Muslim Perspective*. 12. o.)

Te vagy az Isten Fia! De rájuk parancsolt, és nem engedte őket beszélni, mert tudták, hogy ő a Krisztus.”

Mióta a héberek hite szerint az Isten egyedül való, akinek a szó szoros értelmében nincs sem felesége, sem gyermekei, nyilvánvaló, hogy az „Isten Fia” kifejezés pusztán annyit jelentett számukra, hogy „az Isten Szolgája”, valaki, aki a hittel teli szolgálata miatt közeli és kedves az Istennek, ahogyan egy fiúgyermek kedves az apjának. A keresztények, akik a görög vagy a római társadalomból érkeztek, később visszaéltek ezzel a terminussal. Az ő hagyományaikban az „Isten fia” kifejezés isten egy inkarnációját jelentette, vagy egy isten és egy istennő fizikai egyesüléséből született személyt jelölt.¹³ Amikor az Egyház félretette a héber alapvetéseket, adoptálta a pogány „Isten fia” koncepciót, amely teljes mértékben különbözik attól, ahogyan a héber használja.¹⁴ Következésképpen, az „Isten fia” terminus használatát csak „az Isten szolgája” szimbolikus szemita értelmezés alapján kellene értenünk, és nem a szó szerinti, Isten „ivadéka” pogány értelmezés alapján. A négy evangélium feljegyzései szerint Jézus azt mondja: „Boldogok a békességre igyekvők, mert ők Isten fiainak mondatnak.”¹⁵

Hasonlóképpen, Jézus az „abba” (kedves atya) kifejezést is használja, amit hasonlóan kellene értenünk. Vita van az Újszövetséget kutató tudósok

¹³ Lásd: Apostolok cselekedetei 14:11-13. Pál és Barnabás Lisztra városában (ma Törökország) prédikált; pogány emberek azt állították, hogy ők istenek inkarnációi. Barnabást a görög Zeusz istennek hívták, Pált pedig Hermész istennek.

¹⁴ *Bible Studies from a Muslim Perspective*. 15. o.

¹⁵ Máté 5:9.

között arról, hogy az „abba” kifejezés mit jelentett Jézus korában, és arról is, hogy milyen tág értelemben használták más zsidó szekták ezt a szót abban az időben. James Barr a közelmúltban határozott véleményyt hangoztatott, miszerint e szónak nincs semmilyen különleges, rejtett jelentése, amelyet gyakran rendel- nének hozzá, egyszerűen csak azt jelenti: „atya”.¹⁶ Úgy gondolni az Istenre, mint a „Mennyei Atyára” nem volt újdonság, hiszen a *Mi Atyánkban* – a feljegyzések szerint – az Isten megszólítását ugyanezen az ismert módon tanította meg a tanítványainak Jézus.

4. *Egy az Istennel*

Azok, akik azt állítják, hogy Jézus volt az Isten, úgy tartják, hogy ő nem egy másik isten volt, hanem ugyan- azon egy Istennek a megtestesülése. Ezt a hitet János evangéliuma 10. fejezetének 30. versével támasztják alá, miszerint Jézus azt mondta: „Én és az Atya egy vagyunk.” A szövegkörnyezetből kiragadva ez a vers tényleg utal Jézus isteni mivoltára, azonban amikor a zsidók megvádolták őt azzal, hogy ezt állítja magáról, a beszámolók szerint „Jézus így válaszolt: Nincs-e megírva a ti törvényetekben: »Én mondtam: istenek vagytok«¹⁷” [János 10:34] Egy általuk is ismert szent- írásbéli példával tisztázza számukra, hogy a próféták metaforikus nyelvezetét használta, amit nem kellene

¹⁶ *Journal of Theological Studies*, vol. 39; és *Theology*, vol. 91, no. 741.

¹⁷ Jézus idézi a Zsoltárok 82:6-ot: „Azt mondtam ugyan, istenek vagytok, a Felséges fiai mindnyájan”

úgy magyarázni, mintha ő isteniséget tulajdonítana magának, vagy bárki emberfiának.

További bizonyítékok rajzolódnak ki János evangéliuma 14. fejezetének 10-11. verséből. Az emberek kérték Jézust, hogy mutassa meg nekik az Atyát, és ő állítólag így felelt: „10 Talán nem hiszed, hogy *én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van?* Azokat a szavakat, amelyeket én mondok nektek, nem önmagamtól mondom; az Atya, aki énbennem van, ő viszi végbe a maga cselekedeteit. 11 Higgyetek nekem, hogy *én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van;* ha pedig másért nem, magukért a cselekedetekért higgyetek!” Eme kifejezések Jézus isteni voltára utalnak, ha ugyanezen evangélium többi részét figyelmen kívül hagyjuk. Azonban kilenc verssel később (János evangéliuma 14:20) Jézus azt mondja a tanítványainak: „Azon a napon megtudjátok, hogy én az Atyámban vagyok, *ti énbennem, én pedig tibennetek.*” Így, ha korábbi kijelentése, „*én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem van*”, Jézus istenségét igazolná, akkor az utóbbi szerint a tanítványok is istenek volnának. Ez a szimbolikus kijelentés a cél egységét jelenti, és nem az egylényegűséget. A szimbolikus értelmezést tovább hangsúlyozza János evangéliuma 17:20-21, ahol Jézus azt mondja: „20 De nem értük fohászkodom csupán, hanem azokért is, akik az ő szavukra hisznek énbennem, 21 *hogy mindnyájan egyek legyenek, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem.*”¹⁸

¹⁸ Lásd még: János 17:11.

5. „Ő elfogadta az imádatot”

Állítják, hogy mivel Jézus – a feljegyzések szerint – elfogadta néhány követője imádatát, Istennek kellett lennie. Ha azonban közelebbről megvizsgáljuk a hivatkozott szövegeket, ott vagy fordítási vagy értelmezési hibát találunk.

A ‘worship’ [imádat] terminológiát megtaláljuk a *King James Version*ben és a *Revised Standard Version*ben is, mikor a három bölcс érkezett keletről. Ahogy írva van a Máté 2:2-ben, azt mondták: „Hol van a zsidók királya, aki most született? Mert láttuk az ő csillagát napkeleten, és eljöttünk, hogy imádjuk őt.”¹⁹ Azonban a *New American Bible*ben (Chatolic Press, 1970), ez a szöveg olvasható: „Hol van a zsidók újszülött királya? Megfigyeltük a csillagát ahol kel, és eljöttünk, hogy tiszteljük őt.”

Másik hely a *Revised Standard Version*, János 9:37-38: „37 Jézus így szólt hozzá: Látod őt, és ő az, aki veled beszél. 38 Ő így szólt: Hiszek, Uram. És imádkozta őt.”²⁰ Azonban az *American Bible*ben a tudományos fordítók lábjegyzetet hagytak: „9:38 Ez a vers fontos kéziratokból hiányzik, talán hozzáadott részlet, a kereszteselési liturgiában használatos hozzátoldás.” Ez a vers tehát fontos kéziratokban nem szerepel az evangélium részeként. Az egyházi írástudók valószínűleg utólag toldották be, hogy használják a kereszteseléseken. Továbbá, ahogyan George M. Lamsa, a Bibliának és eredeti nyelvének

¹⁹ Lásd még: Máté 2:8.

²⁰ Lásd még: Máté 28:9: „És íme, Jézus találkozott velük, és ezt mondta: Legyetek üdvözölve! Ők pedig odamentek hozzá, megfogták a lábát, és imádkozták őt.”

híres szaktekintélye magyarázta: „Az arámi szó ‘sagad’ imádatot jelent, de jelenti még azt is, hogy ‘leborulni’ vagy ‘letérdelni’. A keletiek, amikor üdvözlik egymást, általában fejet hajtanak, vagy leborulnak.²¹ [...] ‘Imádtá őt’ nem jelenti azt, hogy úgy imádták Jézust, ahogyan valaki az Istent imádj. A zsidók szemében egy ilyen cselekedet szentségtelen és az Első parancsolat megsértése volna, amiért bárkit megköveztek volna. Azonban ő térdelt előtte hódolatát ajánlva és hálával.”²²

A végső szentírás, a Korán egy olyan beszélgetésről szóló idézettel tisztázza, hogy imádjuk vagy ne imádjuk Jézust, amely Jézus és az Isten között fog elhangozni az Ítélet Napján. Allah kijelenti az Al-Maidah (Az asztal) 5. szúra 116-117. ájában:

وإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ آأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَ إِلَهَيْنِ
مِنْ دُونِ اللَّهِ
لُتْ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ

[Említsd meg azt] amikor Allah azt fogja mondani [az Ítélet napján]: „Ó, Jézus, Mária fia! Vajon te mondtad az embereknek: »Tegyetek engem és anyámat istenségeiteké, Allah helyett?»” „Csak azt mondtam nekik, amit Te parancsoltál meg nekem, [azt] hogy: »Allahot szolgáljátok, az én Uramat és a ti Uratokat!»”

[Korán, 5:116-117]

²¹ Lásd például Sámuel első könyve 25:23: „Amikor Abígajil megpillantotta Dávidot, sietve leszállt a szamárról, *arca esett Dávid elé, és a földre borult.*”

²² *Gospel Light*. (1936) 353. o., idézi *Jesus*. 21. o.

6. „Kezdetben volt a Szó”²³

Talán a legáltalánosabb idézet Jézus istenségének bizonyítására János 1:1 és 14: „1 Kezdetben volt a Szó, és a Szó az Istennel volt, és a Szó volt Isten... 14 A Szó testté lett, közöttünk lakott, telve kegyelemmel és igazsággal.” Azonban ezek nem Jézus Krisztus állításai, és János evangéliumának szerzője sem tulajdonította neki. Vagyis ezek a versek nem bizonyítják Jézus istenségét, különös tekintettel a keresztény tudósok – negyedik evangéliummal kapcsolatos – kétségeire. Tudós bibliakutatók, a *The Five Gospels* [Az öt evangélium] című kötet szerzői azt mondták: „A két kép, melyet egyfelől János fest le, másfelől a szinoptikus evangéliumok (Máté, Márk és Lukács evangéliuma), nem lehet egyszerre mindkettő pontos történetileg.²⁴ [...] A szavak, amelyeket a negyedik evangéliumban Jézusnak tulajdonítanak, többnyire az evangélista alkotásai, ami a János keresztény közössége által kifejlesztett nyelvezetet tükrözi.”²⁵

A görög terminológia, amelyet a negyedik evangélium ismeretlen szerzője a „szó”-ra használt, a „logosz”.²⁶ Ennek során a szerző Jézust a görög filozófia pogány „logosz”-aként azonosította, aki a hallgatólagos

²³ Magyar bibliafordításokban általában így szerepel: „Kezdetben volt az Ige”.

²⁴ János evangéliuma, amelynek a hitelessége kétséges, gyökereken eltér a másik három evangéliumtól (szinoptikus evangéliumok). Lásd a következő oldal összehasonlító táblázatát.

²⁵ *The Five Gospels*. 10. o.

²⁶ Többesszáma ‘logoi’, jelentése többek között ‘ok’ vagy ‘terv’.

isteni oka az világmindenségnek, ami formát és jelentést ad annak.²⁷

A „logosz” eszméje a görög gondolkodásban visszavezethető az i. e. hatodik századi filozófusra, epheszoszi Hérakleitoszra, aki azzal állt elő, hogy a kozmikus folyamatban „logosz” van, hasonlóan az emberben található gondolkodás erejéhez. Később a sztoikusok²⁸ a „logosz”-t aktív, racionális és spirituális elvként definiálták, amely

²⁷ A ‘logos’ terminus koncepciójának definícióját megtaláljuk az indiai, az egyiptomi és a perzsa filozófiai és teológiai rendszerekben. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 7. kötet, 440. o.)

²⁸ A sztoikusok filozófusok a gondolkodó kitioni Zénón tanításait követték az i. e. harmadik és negyedik században.

A szinoptikus evangéliumok	János evangéliuma
Jézus nyilvános szolgálata egy éven át tart.	Jézus nyilvános szolgálata három éven át tart.
Jézus röviden beszél, egysorosokban és példabeszédekben.	Jézus hosszadalmas filozófikus beszédekben szól.
Jézus keveset beszél önmagáról.	Jézus széles körben referál küldetéséről és a saját személyéről.
A pénzváltók kiűzése a templomból az <i>utolsó</i> esemény a földi küldetésében.	A pénzváltók kiűzése a templomból, küldetésében az <i>első</i> incidens.
Jézus kiáll a szegények és elnyomottak mellett.	Jézus keveset vagy semmit nem beszél a szegényekről és az elnyomottakról.
Jézus ördögűző.	Jézus nem végez ördögűzést.
Jézust Nízsán hónap 15-én feszítették keresztre.	Jézust Nízsán hónap 14-én feszítették keresztre, a zsidó húsvét áldozati napján.

áthatja a teljes valóságot.²⁹ A görög nyelvű zsidó filozófus, alexandriai Philón (i. e. 15. – i. sz. 45.) úgy gondolta, hogy a „logosz” közvetítő a teremtés képviselője, az Isten és a kozmosz között, és egyszerre képviseli a teremtést, valamint közvetítő, amin keresztül az emberi elme képes felfogni az Istent. Az Egyház őrizte és ápolta Philón írásait; azok biztosítottak inspirációt a szofisztikált keresztény filozofikus teológia számára. A „logosz” tekintetében eltért a platonikus gondolattól, és elnevezte azt „Egyszülött Fiú”-nak.³⁰

Jézus azonosítása a „logosz”-szal a korai Egyházban kísérletezések eredménye, amit a korai keresztény teológusok és apológéták fejlesztettek tovább, hogy kifejezzék a keresztény hit fogalmát a hellenisztikus világ számára. Ráadásul azt a nézetet kellett erősíteniük a hallgatóságban, hogy a kereszténység felette áll minden pogány filozófiának, vagy hogy azok közül a legjobbak örököse. Így a hitvédő szónoklataikban és vitatható munkáikban a korai keresztény atyák azt állították, hogy Krisztus a már korábban létező „logosz”.³¹

Az „Isten”-re vonatkozó görög szó határozott alakja az „és a Szó az Istennel volt” kifejezésben: *hotheos*, ami annyit tesz: „az Isten”. Azonban a másik: „és a Szó volt Isten” kifejezésben az „Isten”-re a határozatlan alakot, a *tontheos* használja, melynek a jelentése: „egy isten”.³² Vagyis János 1:1 pontosabb fordítása kell, hogy legyen: „Kezdetben volt a Szó, és a Szó az Istennél volt,

²⁹ Ők gondviselésnek, természetnek, istennek és az univerzum lelkének hívták a *logost*.

³⁰ *The New Encyclopaedia Britannica*. 9. kötet, 386. o.

³¹ *The New Encyclopaedia Britannica*. 7. kötet, 440. o.

³² *Christ in Islam*. 40–41. o.

és a Szó egy isten volt.” Ezért ha a Szó – a szó szoros értelmében – egy isten lett volna, ez azt jelentené, hogy két Isten volna, és nem egy. Azonban a bibliai nyelvezetben az „isten” egy metafizikai kifejezés az erő és hatalom kifejezésére. Például Pál a Korinthusiaknak írt második levele 4:4-ben így utal a sátánra mint „istenre”: „Ezeknek a hitetleneknek az evilág *istene* vakította meg az elméjét, és így akadályozza meg őket abban, hogy lássák az Isten képmásának, Krisztusnak dicsőségéről szóló evangélium világosságát.” Mózes szintén így utal az „istenre” a Kivonulás könyve 7:1-ben: „Az Úr azt mondta Mózesnek: Lásd, olyanná teszlek a fáraó előtt, mintha isten volnál. Testvéred, Áron pedig a prófétád lesz.”³³

ŐSI GONDOLATOK

Súlyos nézeteltérés volt Jézus személyét és üzenetét illetően a Pál-féle és a jeruzsálemi értelmezés között. Ez a konfliktus feszültségteli, hosszú évek után végül teljes szakadáshoz vezetett, magával hozva egyrésről a Pál-féle keresztény egyház megalapítását, mely gyakorlatilag a judaizmussal szakító, új vallást hozott létre. Másrésről a jeruzsálemi nazarénusok³⁴ nem

³³ Ez a szövegrész a *King James Version*ben és az *Authorized Version*ben szerepel így. A *Revised Standard Version*ben ennek a versnek a fordítása a következőképpen szól: „Az Úr azt mondta Mózesnek: Lásd, olyanná teszlek a fáraó előtt, *mintha* te volnál *az Isten*. Testvéred, Áron pedig a prófétád lesz.”

³⁴ A zsidóság így nevezte a „helyi” keresztényeket Jézus születési helye után. [A ford.]

szakítottak a judaizmussal, önmagukat lényegében gyakorló zsidóknak tartották, akik hűek a Tórához, és hitték az ember-Jézus messiás voltát.³⁵

Amikor a rómaiak i. sz. 70-ben leverték a zsidó felkelést, és lerombolták a templomukat, a zsidó keresztények szétszóródtak; ezzel megszűnt a Jézus-mozgalom központja, valamint az anyaegyház hatalma és befolyása.³⁶ A Pál-féle keresztény mozgalom, mely egészen i. sz. 66-ig küzdött a túlélésért Jeruzsálem erős rosszallásával szemben, most erősödésnek indult.

Jákob irányítása alatt a jeruzsálemi egyház tagjai – akiket hagyományosan nazarénusoknak ismerünk – később méltatlan gúnynéven mint ebioniták (a héber ‘evyonium’ jelentése ‘szegény emberek’) váltak ismertté – amelyet néhányuk Jézus szavaira emlékeztető megnevezésként büszkén viselt, mondván: „Áldottak a szegények”. A görög-római egyház felemelkedését követően a páli doktrína elutasításáért a nazarénusokat eretnekeként megvetették.³⁷ Az ősegyház történetírója, Iréneusz (i. sz. 185 körül) szerint az ebioniták az egyetlen Istenben, a Teremtőben hittek, és Jézust messiásnak tekintették. Kizárólag Máté evangéliumát használták,

³⁵ *The Myth-maker*. 172. o.

³⁶ Hetven évvel később a keresztény egyház újjászületett Jeruzsálemben, miután a rómaiak másodszor is lerombolták a várost, és gój városként, Aelia Capitolina néven újjáépítették azt. Ez az új keresztény egyház nem a korábbi, Jákob vezette Jerzsálemi Egyház folytatása volt. Ennek a tagjai gójok voltak, ahogy kaiszareiai Eusebiosz tanúsítja, és a doktrinái a Pál-féle kereszténységé voltak. (Eusebius: *Ecclesiastical History*. III. kötet, 2–3. o., idézi *The Myth-maker*. 174. o.)

³⁷ *The Myth-maker*. 175. o.

valamint elutasították Pált, mivel elhagyta a Zsidó Törvényt.³⁸ Az ebionitákról úgy ismeretes, hogy a negyedik században még léteztek. Néhányan Palesztinát elhagyva Transzjordániában és Szíriában, később Kis-Ázsiában, Egyiptomban és Rómában telepedtek le.³⁹

A második–harmadik század gój keresztény, az ebioniták „extrém” monoteista nézetét képviselő mozgalma a monarchianizmus.⁴⁰ Krisztus fogantatását csodának, őt magát embernek tartotta, aki csak isteni bölcsességgel és erővel eltöltöttsége tekintetében az „Isten Fia”. Ezt a nézetet Rómában a második század vége felé Theodotusz (Viktor pápa kiközösítette az Egyházból) is hirdette, valamivel később pedig Artemon (akit Zefirin pápa kiközösített ki). Szíriában 260 körül szamoszatai Pál⁴¹, Antiochia püspöke tanításaiiban határozottan megerősítette az Isten Egyedülvalóságát, valamint nyíltan prédikálta, hogy Jézus ember volt, és rajta keresztül az Isten mondta ki a Szavait (Logos). Legalább három egyházi tanácskozást tartottak Antiochiában 264 és 269 között Pál ortodoxiájának megvitatására. A harmadikon kiközösítették, és elítélték doktrínáit. Pál azonban az Antiochia felett is uralkodó palmürai királynő, Zenobia pártfogását élvezte, így hivatalában maradt. Aurelianusz császár 272-ben megtörte Zenobia hatalmát, ekkor ténylegesen is végrehajtották a diszpozíciót.⁴²

³⁸ *The New Encyclopaedia Britannica*. 4. kötet, 344. o.

³⁹ *The New Encyclopaedia Britannica*. 4. kötet, 344. o.

⁴⁰ Ismerünk dinamikus vagy adopcionista monarchianizmust, illetve modális monarchianizmust.

⁴¹ *The New Encyclopaedia Britannica*. 8. kötet, 244. o.

⁴² *The New Encyclopaedia Britannica*. 9. kötet, 208. o.

A harmadik század végén és a negyedik század elején Arius (kb. 250, Líbia – 336, Konstantinápoly), az egyiptomi Alexandria presbitere szintén Krisztus véges természetét és az Isten abszolút egységét hirdette. Tanai sok követőt vonzottak, ám a nikaiai zsinat 325 májusában eretnekké nyilvánította, mivel nem volt hajlandó aláírni a tanácskozáson előterjesztett, Krisztus isteni lényegét megfogalmazó („Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, [...] az Atyával egylényegű”) nikaiai hitvallást. Arius kis-ázsiai kollégáinak és Constantius Chlorus császár lányának, Iulia Constantiának hathatós támogatása nyomán sikerült megvalósítani Arius visszatérését a száműzetésből és visszafogadását az egyházba. Az arianizmus néven ismertté vált, neki tulajdonított mozgalom valójában a jeruzsálemi nazarénus, zsidó-keresztény hitvilág kiterjesztése volt – egyben a legnagyobb fenyegetés a Pál-féle keresztény ortodoxia Jézus isteni természetét hirdető tanaira.

I. Constantinus 337-ben bekövetkezett halála után a birodalom vezetését fiai vették át. A két társcsászár 340 és 350 között: Constans a nyugati tartományok uralkodója az ortodox kereszténységgel rokonszenvezett, míg keleten II. Constantius nyíltan kedvezett az ariánusoknak, és aktívan részt vett a keresztény irányzatok küzdelmeiben. Az antiochiai zsinat (341) a hit megerősítésére dokumentumot adott ki, amelyből kihagyták a Jézus isteni természetét valló részeket. Ezért az egyház nem ismerte el egyetemes zsinatnak. Mivel Constans 350-ben lázadó testőrsége megölte, véres csaták árán bátyja, II. Constantius lett a birodalom egyedüli uralkodója. Az arianizmus ellen küzdő, 352-ben megválasztott Liberius pápát 355-ben három évre

száműzte Rómából, és ellenpápát ültette a helyére. Ez idő alatt több zsinat is szentesítette az ariánus tanokat, és e hitelvekre feleskették a püspököket. Bár 358-ban Liberius visszatérhetett Rómába, csak II. Constantius 361-ben bekövetkezett halála után tudta megerősíteni a nyugati keresztények helyzetét és szentháromság-tanát. Megsemmisítette az arianista zsinati határozatokat, és a püspököket ismét feleskette a nikaiai hitvallásra.

Ez idő tájt a birodalom keleti részén a mérsékelt ariánus Valens uralma (364–378) nem kedvezett az ortodox keresztényeknek; vallási vitákban Nagy Szent Vazul szállt vele szembe. Egyikük sem érte meg az ariánus vitát lezáró, 381-es konstantinápolyi zsinatot, amelyet Theodosius császár (379–395) hívott össze az ortodoxia védelmében. A nikaiai hitvallás szerinti kereszténység 380-ban vallási rendelettel az egész birodalomban állammivallássá lett. A korábbi népszerűségéből sokat veszített arianizmus megsemmisült, Arius unitárius⁴³ hite azonban néhány germán törzs vallási gyakorlatában tovább élt egészen a hetedik század végéig.⁴⁴

⁴³ Unitárius: az Isten egységét hirdető elv, mely tagadja a szentháromság elvét. [A ford.]

⁴⁴ *The New Encyclopaedia Britannica*. 1. kötet, 549–550. o.

MODERN GONDOLATOK

Napjainkban sok olyan keresztény tudós van, aki fenntartja, hogy Jézus Krisztus nem Isten. Egy héttagú bibliakutató csoport, közöttük vezető Anglikán teológusok és más Újszövetséget kutató tudósok 1977-ben kiadtak egy könyvet *The Myth of God Incarnate* [Isten megtestesülésének mítosza] címmel, amely nagy felfordulást okozott Anglia Egyházának Vezető Szinódusában.⁴⁵ Az előszóban a szerkesztő John Hick a következőket írta: „E könyv szerzői meg vannak győződve arról, hogy jelentős teológiai fejlődésre van szükség a huszadik század ezen utolsó szakaszában. Ez a szükség a kereszténység eredetéről szóló tudás növekedéséből fakad, és magában foglalja annak felismerését is, hogy Jézus – ahogyan az Apostolok cselekedetei 2:22 kinyilvánítja – »ember, akit az Isten hatalmazott fel« különleges szerepre az isteni tervben, és hogy a későbbi »Isten-inkarnáció« koncepció – a Szentháromság Második Személye, aki emberi életet élt – mitológiai vagy költői kifejezésmódja a jelentőségének.”⁴⁶

Széles körű egyetértés van az Újszövetséget kutató tudósok között abban, hogy a történeti Jézus nem állította magáról, hogy isteni természetű volna; ezt a keresztény gondolat később alkotta meg ilyen formában. Nem úgy értette, hogy ő az Isten, vagy hogy a Fiú-Isten, vagy hogy

⁴⁵ A Vezető Szinódus (General Synod) Anglia Egyházának háromkamarás tanácsadó és törvényhozó szerve. [A ford.]

⁴⁶ *The Myth of God Incarnate*. IX. o.

inkarnáció.⁴⁷ Az utolsó érsek, Michael Ramsy, aki maga is Újszövetséget kutató tudós volt, azt írta: „Jézus nem állította magáról, hogy isteni természetű lett volna.”⁴⁸ Kortársa, az Újszövetséget kutató tudós, C.F.D. Moule azt mondta: „Mindenesetre a »magas« krisztológiára⁴⁹ tekintettel, amely Jézus önmagáról adott állítólagos kijelentéseinek hitelességére alapoz – különös tekintettel a negyedik evangéliumra –, valóban kétséges lehet.”⁵⁰

Az ortodox krisztológiát erősítő James Dunn az „inkarnáció” doktrinájának eredetéről szóló jelentős tanulmányában arra következtet, hogy „nincs valós bizonyíték a legkorábbi Jézus-hagyományban arra, ami ténylegesen isteni tudatnak nevezhető”.⁵¹ Brian Hebblethwaite, a nikaiai-kaledóniai krisztológia hűséges támogatója is elismeri, hogy „nem lehet tovább védelmezni a Jézus istenségéről szóló teóriát Jézus állításai alapján”.⁵² Hebblethwaite, Dunn és hozzájuk hasonló más tudósok is, akik még mindig hisznek Jézus istenségében, inkább úgy érvelnek, hogy *Jézus nem tudta saját magáról, hogy ő az Isten inkarnációja*. Ez csak a feltámasztása után lett ismeretes. Anglia Egyházának leghíresebb püspöke, aki kétli Jézus istenségét, az őszinte szavú tiszteletes, David Jenkins professzor, Durham püspöke nyíltan állítja, hogy Jézus nem volt Isten.⁵³

⁴⁷ *The Metaphor of God Incarnate*. 27–28. o.

⁴⁸ *Jesus and the Living Past*. 39. o.

⁴⁹ A keresztény teológia azon ága, mely kimondottan Jézus természetével és személyével foglalkozik.

⁵⁰ *The Origin of Christology*. 136. o.

⁵¹ *Christology in the Making*. 60. o.

⁵² *The Incarnation*. 74. o.

⁵³ *The Economist*, vol. 311, no. 7596 (1989. április 1.) 19. o.

A következő cikk, amely néhány éve, a *The Daily News*ban jelent meg, világosan jelzi, hogy milyen fokú kételey övezi Jézus isteni voltát a klérus körében.

Shock survey of Anglican bishops

LONDON: More than half of England's Anglican bishops say Christians are not obliged to believe that Jesus Christ was God, according to a survey published today.

The poll of 31 of England's 39 bishops shows that many of them think that Christ's miracles, the virgin birth and the resurrection might not have happened exactly as described in the Bible.

Only 11 of the bishops insisted that Christians must regard Christ as both God and man, while 19 said it was sufficient to regard Jesus as "God's supreme agent". One declined to give a definite opinion.

The poll was carried out by London Weekend Television's weekly religion show, *Credo*.

"DAILY NEWS" 25/6/84

Sokkoló felmérés anglikán püspökökről

LONDON: Egy frissen publikált felmérés szerint az angliai anglikán püspökök több mint fele véli úgy, hogy a keresztényeknek nem kötelességük hinni, hogy Jézus Krisztus Isten volt.

Anglia 39 püspökéből 31-en vettek részt a kutatásban, ami rámutatott: sokan gondolják úgy közülük, hogy Krisztus csodái, szeplőtelen fogantatása és feltámadása nem feltétlenül történt éppen úgy, ahogyan az a Bibliában áll.

Csak 11 püspök ragaszkodott ahhoz, hogy a keresztényeknek úgy kell tekinteniük Krisztusra, mint aki Isten és ember is, míg 19-en mondták, hogy elegendő Jézust „az Isten legfelsőbb közvetítőjének” tekinteni. Egyvalaki nem adott határozott választ.

A kutatást a London Weekend Television heti vallási műsora, a Credo készítette.

Daily News, 1984. június 25.

Harmadik fejezet

AZ ÜZENET

A második téma, Jézus üzenete, talán a legfontosabb pont, amit tekintetbe kell venni. Ha Jézus nem az Isten inkarnációja, hanem az Isten prófétája volt, akkor küldetésének lényege az Istentől hozott üzenete.

ALÁVETÉS

Jézus üzenetének alapja az Isten akaratának való engedelmesség, mivel ez a vallás alapja, amelyet az idők kezdetétől előírt az Isten az embernek. Az Isten azt mondja a Korán 3. szúrájában (Al' Imrán szúra) 19. ájájában:

نُ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

Bizony az [igaz] vallás Allah előtt az iszlám.
[Korán, 3:19]

Az arab nyelv az *Isten Akaratának való engedelmességre* az *Iszlám* kifejezést használja. Máté evangéliuma 7:21 így idézi Jézust: „Nem mindenki megy be a mennyek

országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei *Atyám akaratát*.” Ebben a kijelentésben Jézus „az Atya akaratát” hangsúlyozza, az emberi akarat alávetését az Isten akaratának. János 5:30-ban is azt mondta Jézus: „Én önmagamtól nem tehetek semmit: ahogyan tőle hallom, úgy ítélek; és az én ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem *annak az akaratát, aki elküldött engem*.”

A TÖRVÉNY

Az Isten Akarata az isteni kinyilatkoztatott törvényekben található, amelyeket a próféták tanítottak követőiknek. Következésképpen az isteni törvénynek való engedelmisség az istenimádat alapja. A Korán megerősíti a kinyilatkoztatott isteni törvényeknek való engedelmisség szükségességét az Al-Maidah (Az asztal) című szúra 44. ájájában:

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ
... وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

Bizony, mi lebecsátottuk a Tórát, amiben útmutatás és világosság van, hogy általa a magukat [Allahnak] alávető Próféták ítéljezenek, azok között, akik zsidók... És azok, akik nem aszerint ítéljezenek, amit Allah lebecsátott, ők a hitetlenek.

[Korán, 5:44]

Feljegyezték Jézustól, hogy a kulcs a Paradicsomhoz az isteni törvényeknek való engedelmesség (Máté 19:16-17): „16 És ímé hozzá jöven egy ember, monda néki: Jó mes-ter, mi jót cselekedjem, hogy örök életet nyerjek? 17 Ő pedig monda néki: Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egy, az Isten. Ha pedig be akarsz menni az életre, *tartsd meg a parancsolatokat.*”¹ Azt is feljegyezték Jézus Krisztusról, hogy ragaszkodott a törvényeknek való szigorú engedelmességhez, mondván: „*Valaki azért csak egyet is tönkretesz e legkisebb parancsolatok közül és úgy tanítja az embereket, a mennyeknek országában a legcsekélyebb lesz; valaki pedig cselekszi és tanítja azokat, az a mennyeknek országában nagy lesz.*” (Máté 5:19)

Az isteni törvény útmutatást ad az emberiségnek az élet minden területén. Meghatározza számunkra a helyest és a helytelent, és teljes rendszert ajánl az egyes embernek, vezetve minden ügyében. A legjobban egyedül a Teremtő tudja, hogy mi jótékony hatású az Ő teremtése számára, és mi nem. Így az isteni törvény előír és tilt különféle cselekedeteket, és védelmet nyújt az ártalmaktól az emberi szellem, az emberi test és az emberi társadalom számára. Az élet nyújtotta lehetőségeket az emberi tisztesség keretei között az Isten imádatban élhetjük meg, a parancsolatainak való engedelmesség által.²

Jézus üzenete ennek hitvallását hozta magával: vessük alá magunkat az egyetlen, igaz Isten akaratának, engedelmeskedve parancsainak. Jézus hangsúlyozta követőinek, hogy az ő küldetése nem törli el a mózesi

¹ Károli Gáspár revideált fordítása.

² *The Purpose of Creation.* 42–43. o.

törvényeket. Ahogy a Mózes után érkező próféták, Jézus is megerősítette a törvényt. A Korán Al-Maidah (Az asztal) című szúrájának 46. versében figyelmeztet, ahogy Jézus üzenetében megerősítette a Tóra Törvényeit.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ

És utánuk küldtük, az ő nyomdokaikba, Jézust, Mária fiát, igazolva annak az igazságát, ami előtte volt a Tórából, és odaadtuk neki az Evangéliumot, amelyben útmutatás és világosság van, igazolva annak az igazságát, ami előtte volt a Tórából, útmutatásként és intésként az istenfélőknek.

[Korán, 5:46]

Jézus kijelenti: „17 Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétának eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltssem. 18 Mert bizony mondom néktek, míg az ég és a föld elmúlik, a törvényből egy jóta vagy egyetlen pontocska el nem múlik, a míg minden be nem teljesedik.” (Máté 5:17-18) Azonban Pál, aki Jézus tanítványának mondta magát, igyekezett eltörölni a törvényeket. Rómaiakhoz írt levelében, a 7. fejezet 6. versében azt állítja: „*Most pedig megszabadultunk a törvénytől*, minekutána meghaltunk arra nézve, a mely által lekötve tartattunk; hogy szolgáljunk a szellemnek új életében, és nem a régi írott törvénykönyvben.”

UNITÁRIANIZMUS

Jézus prófétaként az Isten kizárólagos szolgálatára hívta az embereket, ahogyan az előző próféták is tették. Az Isten azt mondja az An-Nahl (A méh) szúra (16.) 36. ájájában:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ

És bizony minden közösségben támasztottunk³ küldöttet [azt hirdetvén]: „Szolgáljátok Allahot, és kerüljétek el a hamisan istenítetteket!”

[Korán, 16:36]

A Sátán a világ minden királyságának hatalmát és dicsőséget ígérve azt kérte Jézustól, hogy imádjá őt. „Jézus így válaszolt neki: »Meg van írva: Az Urat, a te Istenedet imádd, és *csak neki szolgálj.*«” (Lukács 4:8) Ebből is látszik Jézus üzenetének lényege: csak az Isten méltó arra, hogy szolgálják; az Istenen kívül vagy mellett bárki vagy bármi másnak a szolgálata hiba. Jézus nem csupán hívta az embereket erre, de imában történő leborulással, az Isten szolgálatával, a gyakorlatban is bemutatta számukra. Márk 14:32 állítja: „Ekkor arra a helyre értek, amelynek neve Gecsemáné, és [Jézus] így szólt tanítványaihoz: Üljetek le itt, amíg imádkozom!” És Lukács 5:26: „Ő azonban visszavonult a pusztába, és imádkozott.”

³ A többes számban való megfogalmazás „királyi többes”, mely az Istenre (Allahra) utal.

Jézus a tulajdonságaiban egyedülálló, az egyetlen igaz Isten imádatára hívott. Az Istennek nincsenek olyan tulajdonságai, melyek a teremtésére jellemzők, és egyetlen teremtmény sem rendelkezik az ő tulajdonságaival. Amikor az ember Jézus prófétát jónak nevezi, mondván: „Jó mester, mi jót cselekedjem, hogy örök életet nyerjek?”, Jézus próféta azt feleli: „Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egy, az Isten.” (Máté 19:16-17) Tagadta, hogy végtelen jósága, vagy tökéletes jósága volna, és megerősítette, hogy ezzel a tulajdonsággal egyedül Allah rendelkezik.

A keresztények túlnyomó többsége manapság Jézushoz imádkozik, azt állítva, hogy ő az Isten. Filozófusok úgy fogalmazzák, hogy ők nem Jézust, az embert, hanem az Istent imádják, aki megnyilvánult Jézusban, az emberben. Ez egy bálványimádó⁴ értelmezése, aki imádatában egy forma előtt borul le. Ha egy bálványimádó filozófust megkérdeznénk, miért imád emberi kéz alkotta formát, azt válaszolná, hogy nem a formát imádja. Tovább folytatva azt mondaná, hogy a forma csupán az Isten jelenlétének csomópontja, vagyis a formában megnyilvánuló Istent imádja, nem magát a fizikai formát. Ez egyáltalán nem, vagy épp csak kicsit különbözik attól a magyarázattól, amit a keresztények adnak a Jézus-imádatukat firtató kérdésre. Ennek a deviációnak az eredete abban a tévhitben rejlik, mely szerint az Isten jelen van a teremtményében. Az ilyen hit az Isten *teremtményének* imádatát igazolja.

⁴ Az eredeti angol szövegben a 'pagan' kifejezés szerepel, jelentése 'pogány' vagy 'istentelen', de ebben az értelmezésben mint 'hitetlen' vagy 'bálványimádó' szerepel.

Jézus üzenete, amely az Isten kizárólagos imádatára készíti az embert, az ő távozása után eltorzult. Később a követők – kezdve Pállal – a tiszta és egyszerű üzenetből bonyolult szentháromságtant kreáltak, mely Jézus, majd Jézus anyja, Mária,⁵ az angyalok⁶ és a szentek imádatát is megmagyarázza. A katolikusok szentek hosszú sorát ismerik, szükségükben hozzájuk fordulnak. Ha valami elveszett, remete Szent Antalhoz imádkoznak, hogy segítsen megtalálni azt.⁷ Júdás apostol a lehetetlen dolgok patrónusa, akihez azért imádkoznak, hogy járjon közben gyógyíthatatlan betegségek, szerencsétlen házasság vagy ezekhez hasonló esetekben.⁸

⁵ Úgy hívták, Szűz Mária, az apostoli évektől vált tisztelet tárgyává a keresztény egyházban. A harmadik vagy negyedik században a 'theotokos' címet kapta, amit annyit tesz: 'Istent hordozó' vagy 'az Isten anyja'. Mária népi imádata ünnepekkel, odaadó szolgálata és a rózsafüzér-imádság rendkívül fontos szerepet játszottak a római katolikusok és az ortodoxok életében. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 7. kötet, 897–898. o.; 16. kötet, 278–279. o.)

⁶ Az angyalok: Mihály, Gábor és Rafael. Szenteket csináltak belőlük, tiszteletükre a *Michael* néven ismert vallási ünnepet tartottak. (Elnevezése az Anglikán Egyházban „Szent Mihály és Minden Szentek Ünnepe”.) [Nem azonos a Magyarországon ünnepelt „Mindenszentekkel”. Ennek az ünnepnek nincs magyar neve – a ford.] Ünnepnapja a Nyugati templomokban szeptember 29-e, a Keleti Ortodox Egyházban november 8-a. Szent Mihály főangyal kultusza a Keleti Egyházban kezdődött, a negyedik században. Mivel hagyományosan a mennyei seregek vezetőjeként ismert, kultuszába idővel az összes angyal tisztelete belekerült. Ő lett a katonák védőszentje. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 8. kötet, 95. o.)

⁷ *The World Book Encyclopedia*. 1. kötet, 509. o.

⁸ *The World Book Encyclopedia*. 11. kötet, 146. o.

Az utazók védelméért Szent Kristófhhoz volt szokás imádkozni egészen 1969-ig. Miután megerősítést nyert, hogy kitalált személy volt csupán, pápai rendelettel hivatalosan törölték a szentek listájáról.⁹ Habár kihúzták a szentek névsorából, sok katolikus még ma is imádkozik hozzá szerte a világon.

A „szentek” imádata ellentmond az Egyetlen Isten imádatának, és tönkre is teszi azt. Hiábavalóság is, hiszen sem élő, sem halott nem képes válaszolni az ember imáira. Az Isten imádatát nem volna szabad megosztanunk közte és a teremtése között semmilyen módon, semmilyen alakkal vagy formával. Ezzel kapcsolatban Allah a következőket mondta az Al-Araf (A magaslatok) című, 7. szúra 194. ájájában:

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ

Bizony, akikhez Allahon kívül fohászkodtok,
ugyanolyan szolgák, mint ti magatok.

[Korán, 7:194]

Ez volt Jézus Krisztus üzenete, és minden próféta üzenete is őelőtte. Ez volt az utolsó próféta, Mohamed üzenete is – béke és áldás legyen mindannyiukkal. Ennél fogva, ha egy muszlim vagy egy magát muszlimnak mondó személy szenthez imádkozik, ezzel átlépi az iszlám határait. Az iszlám hit nem csupán annyi, hogy a Paradicsom elérése érdekében kijelentjük, hisszük, hogy nincs más imádatra méltó az Istenen (Allahon)

⁹ *The World Book Encyclopedia*. 3. kötet, 417. o.

kívül, és Mohamed volt az utolsó küldött. A hit e tanúságtétele lehetővé teszi a tanúságtevőnek, hogy belépjen az iszlám ajtaján – de sok cselekedet van, ami ellentétes ezzel, és kiteszi a cselekvőt az iszlámból, amint belépett. E cselekedetek között a legsúlyosabb, ha az Istenen kívül máshoz imádkozunk.

MUSZLIM ÉS NEM „MOHAMEDÁN”

Mivel Jézus és a legkorábbi próféták vallása is az Istennek történő alávetés volt, amit úgy mondunk arabul: *iszlám*, az ő igaz követőjüket így kellene neveznünk: „aki aláveti magát az Istennek”; ezt arabul úgy mondjuk: *muszlim*. Az iszlámban az imát az istenszolgálat egyik aktusának tekintjük. Mohamed prófétától (ﷺ) feljegyezték: „Az ima az istenszolgálat aktusa.”¹⁰ Következésképpen a muszlimok nem fogadják el, hogy mohamedánoknak hívják őket, mint ahogy Krisztus követőit keresztényeknek, és Buddha követőit buddhistáknak nevezik. A keresztények Krisztust imádják, a buddhisták Buddhát. A ‘mohamedán’ kifejezés arra utal, hogy a muszlimok Mohamedet imádják, de egyáltalán nem ez a helyzet. A Koránban az Isten a *muszlim* nevet választotta mindazok számára, akik valóban követik a prófétákat. A *muszlim* megnevezés az arab nyelvben annyit tesz: „aki aláveti magát az Isten akaratának.”

¹⁰ *Sunan Abu Dawud*. 1. kötet, 387. o., no. 1474.

هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا

...Ő nevezett el titeket muszlimoknak [Allahnak alávetetteknek] korábban, és ebben [a Koránban] is...
[Korán, 22:78]

Következésképpen Jézus üzenetének lényege az, hogy az embernek kizárólag az Istent kell imádnia. Nem szabad bármiféle módon a teremtett dolgokon keresztül imádni őt. Vagyis nem lehet festett, faragott vagy rajzolt képmása. Ő az emberi felfogóképességen túli létező.

KÉPMÁS

Jézus nem bocsátotta meg az istenképmás-készítés pogány gyakorlatát. Kiállt a Tórában, a Kivonulás könyve 20:4-ben található tilalom mellett, mely így szól: „Ne készíts magadnak faragott képet, és semmiféle képmást arról, ami fenn van az égen, vagy lenn a földön, vagy a föld alatt, a vizekben!” Következésképpen az ikonoknak nevezett vallási képek használatát a keresztény tudósok korai nemzedékei határozottan elleneztek. Idővel azonban felülkerekedett a görög és római képalkotó hagyomány, az emberi formában történő istenábrázolás.¹¹

¹¹ A Bizánci Birodalomban, a nyolcadik és kilencedik században – az ikonoklasztázia [képrombolás] időszaka – jelentős vita folyt a vallási képek (ikonok) használatáról. Az ikonoklaszták (a képeket elutasítók, képrombolók) többször felszólaltak az ikonok imádata ellen. A képekkel és a bálványimádással szembeni

Az istenimádat végső értékvesztését megelőzni hivatott tilalom végül átfordult az Isten teremtette világ imádatába. Ha valamely emberi lény képet alkot a fejében az Istenről: valójában hasonlóvá próbálja tenni az Istent az Isten teremtette világhoz, mivel az emberi elme csak már látott képekben tudja elképzelni a dolgokat – és az Isten ebben az életben nem látható.

Azok a keresztények, akik tradicionálisan képmások használatával végzik az imádatot, gyakorta felteszik a kérdést, hogy hogyan lehetne imádni az Istent anélkül,

tilalom szerepel a Tízparancsolatban is (Kivonulás könyve 20:4). Az ikonok védelmezői kitartottak a képek szimbolikus természete és a létrehozott anyag méltósága mellett. A korai egyházban a Krisztus-portrék és más, szenteket ábrázoló képek készítését és tiszteletét következetesen ellenezték. Az ikonok használata mindazonáltal fokozatosan egyre népszerűbb lett, különösen a Római Birodalom keleti provinciáiban. A hatodik század vége felé és a hetedik században az ikonok hivatalosan ösztönzött kultusz tárgyaivá váltak, mely gyakran vont maga után babonás hiedelmek terjedését. Az efféle gyakorlatokkal szembeni ellenállás különösen Kis-Ázsiában volt erős. III. León bizánci császár 726-ban nyilvánosan kiállt az ikonokkal szemben, és használatukat 730 körül megtiltotta. Ez vezetett az ikonok tisztelőinek üldözéséhez, mely León utódja, V. Constantinos (741–775) uralkodása alatt érte el a tetőpontját. 787-ben azonban Iréne császárnő összehívta a hetedik ökumenikus tanácsot Nikaiaiban, ahol elítélték a képrombolást, és újjáteremtették a képek használatát. A képrombolók új erőre kaptak 814-ben V. León csatlakozása után, és az ikonok használatát ismét megtiltotta a tanács (815-ben). A képrombolások második periódusa Teophilos császár halálával ért véget 842-ben. Özvegye 843-ban végül helyreállította az ikonok tiszteletét, amit a mai napig ünnepel a Keleti Ortodox Egyház mint az Ortodoxia ünnepét. (*The New Encyclopaedia Britannica*. 6. kötet, 237. o.)

hogy elképzelnénk. Az Istent a hiteles szentírásokban kinyilatkoztatott tulajdonságaira vonatkozó tudásra alapozva kell imádnunk. Például Allah „A könyörületesség”-ként mutatja be önmagát a Koránban; tehát az őt imádóknak reflektálniuk kell az Isten sok-sok könyörületére, köszönetet mondva neki mindazokért. El is kell gondolkodniuk az Isten irántuk tanúsított könyörületének természetén, és könyörületet kell tanúsítaniuk más emberi lények iránt. Ugyanígy, Allah úgy referál Önmagára, mint „A Megbocsátó”, tehát azoknak, akik imádják őt, őhozzá kellene fordulniuk megbánással, nem feladva a reményt, ha bűnöket követnek el. Méltányolniuk kellene az Isten megbocsátását azzal is, hogy megbocsátanak embertársaiknak.

PRÓFÉTÁLÁS

Jézus üzenete részben arra szolgált, hogy tájékoztatta követőit a prófétáról, aki utána jön. Ahogyan keresztelő János hírt hozott Jézus Krisztusról, úgy Jézus előre jelezte az Isten utolsó prófétájának, Mohamednek az érkezését. A Koránban az As-Saff (A sarok) szúra 6. ájájában az Isten idézi Jézus prófétálását Mohamedről (ﷺ):

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي ...

És [emlékezz] mikor Jézus, Mária fia azt mondta:
„Izrael népe! Bizony én Allah Küldötte vagyok
hozzátok, megerősítem azt, ami előttem volt

a Tórából, és örömhírt hozok egy Küldöttről,
aki utánam fog jönni, akinek a neve Ahmed¹².”

[Korán, 61:6]

Az evangéliumokban is találunk néhány részt, amelyek mintha Mohamed próféta érkezésére utalnának – az Isten békéje és áldásai legyenek minden prófétával. János 14:16 idézi Jézust, amint így szól: „és én kérné fogom az Atyát, és másik Pártfogót¹³ ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké.”

Laikus keresztények rendszerint a Szentlélekre értik a Pártfogó említését.¹⁴ Azonban az „egy másik Pártfogó” azt jelenti, hogy az olyan valaki lesz, mint Jézus, nem pedig a Szentlélek¹⁵ – különösen, ha figyelembe vesszük a János 16:7-et, ahol Jézus azt mondja:

¹² Az ‘Ahmed’, mint a ‘Mohamed’ is, az arab ‘hamd’ szógyökre vezethető vissza, melynek jelentése: ‘magasztal, megköszön’. Mohamed prófétát (ﷺ) ezen a néven (Ahmed) is ismerik.

¹³ A görög ‘paráklitos’ szó fordítása ‘vigasztaló’ a *King James Version*-ben, más fordításokban pedig ‘pártfogó’, ‘segítő’. A ‘paráklitos’ olyan személyt jelent, aki kiáll mások ügyéért, javaslatot vagy tanácsot ad másoknak, azok jóléte iránti mély törődésből. (*Beacon Bible Commentary*. 7. kötet, 168. o.)

¹⁴ Lásd János 14:26: „A Pártfogó pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, ő megtanít majd titeket mindenre...” Azonban János első levele 4:1 a ‘Lélek’ [‘Spirit’] terminust egy prófétára utalva használja: „Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem vizsgáljátok meg a lelkeket, hogy Istentől valók-e, mert sok hamis próféta jött el a világba.”

¹⁵ Az angol ‘another’, ‘másik’ szó jelenthet ‘még egy, mely ugyanolyan’-t vagy ‘még egy, mely másmilyen’-t. Az Újszövetség görög szövege az ‘allon’ szót használja, amely az ‘allos’ szó hímnemű tárgyesete, jelentése: ‘még egy, mely ugyanolyan’. A görög

„Én azonban az igazságot mondom nektek: jobb nektek, ha én elmegyek, mert ha nem megyek el, a Pártfogó nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok.” A Pártfogó terminus itt nem utalhat a Szentlélekre, hiszen az evangélium szerint a Szentlélek már jelen volt a világban Jézus születése előtt,¹⁶ és a szolgálata alatt is.¹⁷ Ez a vers arra utal, hogy a Pártfogó még nem érkezett meg.

Jézus nyilatkozata – miszerint a próféta-pártfogó „veletek legyen mindörökké” – úgy is értelmezhető, hogy nem lesz szükség további prófétákra, akik ezt a Pártfogót követnék. Ő lesz az Isten utolsó prófétája, akinek az üzenete megmarad a világ végezetéig.¹⁸

Jézus jövendölése Mohamed érkezéséről – az Isten békéje legyen mindkettőjünkkel – megerősíti a Tórában található próféciákat Mohamed prófétával (ﷺ) kapcsolatban. A Második Törvénykönyv (Mózes ötödik könyve) 18:18-19-ben írva van, hogy az Úr azt mondta Mózesnek: „18 Prófétát támasztok nekik testvéreik közül, olyat, mint te. Az én ígéimet adom a szájába, ő pedig elmond nekik mindent, amit én parancsolok. 19 És ha valaki nem hallgat ígéimre, amelyeket az én nevemben hirdet,

szó az ‘egy másik, mely különböző’-re a ‘heteros’, de az Újszövetség nem ezt a szót használja a János evangéliuma 14:16-ban. (*Jesus, a Prophet of Islam*. 15–16. o.)

¹⁶ Keresztelő János a Szentlélekkel volt eltöltve, mialatt az anyja méhében volt (Lukács 1:15); Erzsébet a Szentlélekkel volt eltöltve (Lukács evangéliuma 1:41); János apja, Zakariás is a Szentlélekkel volt eltöltve (Lukács evangéliuma 1:67).

¹⁷ A Szentlélek volt Simeonon (Lukács 2:26), és az szállt alá galamb formájában Jézusra (Lukács 3:22).

¹⁸ *Jesus, A Prophet of Islam*. 13. o.

azt majd én felelősségre vonom.” Ézsaiás próféta könyvének 42. fejezetében Ézsaiás prófétát egy kiválasztott-ról, aki „az Úr Szolgája”, akinek a próféta küldetése az egész emberiséghez szól majd, túl a héber prófétákon, akiknek a küldetése Izraelre korlátozódott: „1 Ez az én szolgám, akit támogatok, az én választottam, akiben gyönyörködöm. Lelkimmel ajándékoztam meg, *igazságosságot hoz a nemzeteknek.* 4 *Nem bukik el, és nem bántortalanodik el, míg a igazságosságot meg nem alapozza a földön;* tanítására várnak a szigetek... 11 Zengjen a sivatag és városai, *a falvak, amelyekben Kédár lakik!*” Az Úr e saját-ságos Szolgája az egyetlen, akit úgy azonosítanak, hogy Kédár,¹⁹ azaz Arab.²⁰

¹⁹ Az arabokat Izmael leszármazottainak ismerjük, a héber kifejezés azokat jelöli, akik az ‘arabah’-ban, a sivatagban élnek. (*Dictionary of the Bible.* 47. o.) Izmael tizenkét fia közül a legkiemelkedőbbben említett Qaydar (héberül: *Kédár*). Néhány bibliai versben a ‘Qaydar’ általánosan az ‘arabok’ szó szinonimája. (Jeremiás 2:10; Ezékiel 27:21; Ézsaiás 60:7; Énekek éneke 1:5.)

²⁰ *Jesus, A Prophet of Islam.* 11. o.

AZ ÚT

Jézus Krisztus üzenetének másik aspektusa az, ahogyan az embereket az ő „útjának” követésére hívta. A próféták isteni törvényeket hoztak magukkal, vagy megerősítették azokat, melyeket korábbi próféták hoztak, és hívták az embereket, hogy a kinyilatkoztatott isteni törvényeknek engedelmeskedve imádják az Istent. Ők a gyakorlatban is demonstrálták a követőknek, hogyan kellene élni a törvény szerint. Következésképpen azokat is hívták, akik hittek nekik, hogy az ő útjuk a helyes út, amelyen közelebb kerülhetnek az Istenhez. Ezt az elvet a János 14:6 is rögzíti: „Jézus így válaszolt: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem közeledhet az Atyához, csak énáltalam.” Bár azok, akik Jézust imádják, általában az ő isteniségének bizonyítéka részeként idézik ezt a verset, Jézus nem arra hívta az embereket, hogy Isten helyett vagy istenként imádják őt. Ha e szavakat tényleg Jézus mondta, akkor azt jelentik, hogy nem tudja senki imádni az Istent, kizárólag azon az úton-módon, ahogyan az Isten prófétái meghatározták. Jézus hangsúlyozta a tanítványainak, hogy csakis azon az úton-módon tudják imádni az Istent, ahogyan azt ő tanította nekik. A Koránban, az Ál' Imrán (Imrán családja) című szúra 31. ájájában

az Isten arra tanítja Mohamed prófétát (ﷺ), tanítsa meg az emberiséget, hogy őt kövessék, ha valóban szeretik az Istent:

لَإِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Mondd [Ó, Mohamed]: „Ha [valóban] szeretitek Allahot, akkor kövessetek engem! Akkor Allah [is] szeretni fog titeket, és megbocsátja bűneiteket. És Allah Megbocsátó, Irgalmas”.

[Korán, 3:31]

A próféták útja az egyetlen út az Istenhez, mivel ezt az Isten maga írta elő; a próféták célja az volt, hogy közvetítsék Allah útmutatásait az embernek. Próféták nélkül az emberek nem tudnák, hogyan lehet imádni az Istent. Következésképpen, minden próféta tájékoztatta a követőit arról, hogyan imádják az Istent. Megfordítva, helytelen bármit is hozzáadni a valláshoz, amelyet a próféták hoztak.

A vallásban – a próféták ideje után – bekövetkezett bármiféle változás a Sátán inspirálta devianciát mutatja. Erre tekintettel Mohamed prófétáról (ﷺ) feljegyezték, hogy a következőket mondta: „Aki bármi újat ad az iszlám valláshoz, azt elutasítja majd az Isten”¹ Továbbá, aki Jézus utasításaival ellentétesen imádjá Allahot, az hiábavalóan teszi.

¹ *Sahih Al-Bukhari*. 3. kötet, 535. o., no. 861; *Sahih Muslim*. 3. kötet, 931. o., no. 4266.

JÉZUS ÚTJA

Először is rá kell ébrednünk, hogy Jézus Krisztus, Mária fia volt az utolsó a zsidó próféták sorában. Mózes törvénye, a Tóra szerint élt, és erre tanította a követőit is. A Máté 5:17-18-ban Jézus kijelenti: „17 Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat. 18 Mert bizony mondom nektek, hogy amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta vagy egy vessző semvész el a törvényből, míg az egész be nem teljesedik.”

Sajnos, Jézus szolgálata után öt évvel egy fiatal rabbi, név szerint tarsusi Saul – aki azt állította, hogy látomása volt Jézusról – elkezdte megváltoztatni Jézus útját. Pál (az ő római neve) nagy tisztelője volt a római filozófiának, és büszkén beszélt arról, hogy ő római polgár. Meggyőződése volt, hogy a kereszténnyé lett nem zsidókat nem szabad terhelni a Tórával semmilyen tekintetben. Az Apostolok cselekedetei (13:39) idézi Pált, mondván: „és őáltala mindenki megigazul, aki hisz, mindabból, amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg.” Nem zsidó karakterét az egyház, elsősorban Pál erőfeszítésein keresztül kezdte elérni. Pál² írta az Újszövetség leveleinek nagy részét (levelek), melyeket az Egyház hivatalos doktrínaként és inspirált Írásként fogad el. Ezek a levelek nem őrzik, és nem reprezentálják Jézus evangéliumát;³ helyette

² Pált Rómában fejezték le, 34 évvel Jézus szolgálata után.

³ *Biblical Studies From a Muslim Perspective*. 18. o.

Pál hellenisztikus (görög-római) filozófiává alakította Krisztus tanításait.

Itt következik néhány példa a Jézus követte és hirdetett tanításokból, amiket később az Egyház elhagyott. E tanítások többsége azonban újjászületett az iszlámban mint végső üzenetben, amelyet Mohamed próféta (ﷺ) hozott el, és mind a mai napig alapvető részét képezik a muszlim vallásgyakorlatnak.

CIRCUMCISIO (KÖRÜLMETÉLÉS)

Jézus körülmetélt volt. Az Ószövetség szerint ez a hagyomány Ábrahám prófétával kezdődött, aki sem zsidó, sem keresztény nem volt. A Teremtés könyvében (17:10) ez van írva: „9 Majd ezt mondta Isten Ábrahámnak: Te pedig tartsd meg szövetségemet, meg utódaid is nemzedékről nemzedékre! 10 Így tartsátok meg szövetségemet, amelyet veletek és utódaitokkal kötök: *metéljének körül minden férfit közületek!* 11 Metéljétek körül szeméremtestetek bőrét, ez lesz a veletek kötött szövetségem jele. 12 *Metéljétek körül minden nyolcnapos fiúgyermeket nemzedékről nemzedékre, akár a házban született, akár pénzen vásárolták valami idegentől, aki nem a te utódaid közül való.* 13 *Körül kell metélni azt is, aki a házban született, azt is, akit pénzen vásároltak. Ott lesz az én szövetségem a testeteken örök szövetségként.*”

Lukács 2:21: „Amikor pedig eljött a nyolcadik nap, és körül kellett őt metélni, a Jézus nevet adták neki, ahogyan az angyal nevezte őt, mielőtt még anyja méhében megfogant.” Következésképpen, a körülmetélés

Jézus útjának része volt. Azonban ma a keresztényeket nem metelik körül Pál instrukciói alapján. Azt állította, hogy a körülmetelés a szív körülmetélése. A rómaiaknak írt levelében (2:29) azt írta: „hanem az a zsidó, aki belsőleg az, és az igazi körülmetélkedés a szív dolga, spirituális és nem betű szerinti.” A Galatákhöz írt levelében (5:2) azt írta: „Hát, én, Pál mondom nektek, hogy *ha körülmetélkedtek, Krisztus nem lesz előny a számotokra.*”⁴ Pál téves értelmezése volt ez. Másrészt, Jézus nem volt a „szívében körülmetélve” és nem mondott semmit a „szív körülmeteléséről”. Megtartotta az „örök szövetséget” és testileg volt körülmetélve. Tehát a körülmetelés fontos része Jézus útja követésének.

Lejegyezték, hogy Mohamed próféta (ﷺ) azt mondta: „Öt gyakorlat van, amelyek a próféta utat alkotják:⁵ körülmetelés, a szeméremszőrzet és a hónalj-szőrzet leborotválása, a kezek és a lábak körmeinek levágása, és a bajusz rövidre vágása.”⁶

SERTÉSHÚS

Jézus nem evett sertéshúst. Ő Mózes törvényeit követte, és nem evett sertéshúst. A Leviták könyve (Mózes harmadik könyve) 11:7-8-ban: „7 A disznó hasított körmű

⁴ Lásd még: Pál levele a galatákhöz 6:15.

⁵ A 'fitrah' arab kifejezést használja, ami szó szerint azt jelenti: 'természet'.

⁶ *Sahih Al-Bukhari*. 7. kötet, 515. o., no. 777.; *Sahih Muslim*. 1. kötet, 159. o., no. 495.

ugyan, mégpedig egészen kettéhasadt körmű, de nem kérődzik: tisztátalan számotokra. 8 Ne egyetek a húsból, sőt még a tetemüket se érintsetek! Ezek számotokra tisztátalanok.”⁷ Jézus csak egyszer foglalkozott a disznókkal, amikor engedélyt adott a tisztátalan lelkeknek, amelyek egy embert uraltak, hogy beléjük menjenek. Amikor belementek a disznósordába, azok a vízbe rohantak, és belefutottak. Azonban a legtöbb magát kereszténynek valló ember nemcsak hogy eszik disznóhúst, de nagyon szeret disznókkal kapcsolatos mondókákat (például: Ez a malac piacra megy...), gyermekmeséket (A három kismalac) is kitalálni. A Cucu malac nagyon népszerű rajzfilmkarakter, és mostanában egész estét betöltő játékfilm is készült egy „Babe”-nek nevezett kismalacról. Tehát mondhatjuk, hogy az önmagukat Jézus követőinek nevezők, valójában nem követik Jézus útját.

Az iszlám törvény, a sertéshús és az abból készült termékek tilalma szigorúan meg van tartva Mohamed próféta (ﷺ) idejétől egészen napjainkig. A Koránban, az Al-Bakara (A tehén) című, 2. szúra 173. ájájában az Isten azt mondja:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ
 فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا
 عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

Bizony, csupán az elhullott állat [húsát] tette tilalmassá számotokra, és a vért és a disznóhúst, és azt, aminek [levágásakor] Allah helyett

⁷ Lásd még: Második Törvénykönyv 14:8.

mást említettek. Ám, aki rákényszerül [ezek fogyasztására] anélkül, hogy vágyakozna [az engedetlenségre], vagy túlkapásra vetemedne [ezek fogyasztásával], azt nem terheli bűn. Bizony, Allah Megbocsátó, Irgalmas.

[Korán, 2:173]⁸

A VÉR

Jézus nem evett vért, és semmit, ami vért tartalmazott. Az Isten utasította Mózes prófétát a Tórában (Mózes ötödik könyve 12:16): „Csak a vért nem ehetitek meg. Öntsd azt a földre, mint a vizet!”; (Leviták könyve 19:26): „Ne egyetek semmit a vérével! Ne tegyetek boszorkányságot, és ne jövendöljete!” Ez a tiltás megőrződött az utolsó kinyilatkoztatásban az Al-Anam (A jószágok) című, 6. szúra 145. ájájában a mai napig:

قُلْ لَا أُجِدُّ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ
يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ

Mondd: „Nem találok abban, ami [kinyilatkoztatásként] sugalltatott nekem, olyan tilalmas [élelmet], amit egy táplálkozó megenne, kivéve azt, hogy elhullott állat [húsa] legyen, vagy kifolyatott vér, vagy disznóhús – ez bizony förtelmesség.”

[Korán, 6:145]

⁸ Lásd még: Al-Maidah című, 5. szúra 3. ája.

Következésképpen, mindazon nemzeteknek, akikhez próféta küldetett, az Isten előírt bizonyos vágási rítusokat annak biztosítása érdekében, hogy a vér nagy részét hatékonyan távolítsák el a levágott állatból, és hogy emlékeztesse az embereket az Isten nagylelkűségére. A Korán utal ezekre a szabályokra az Al-Hajj (A zarándoklat) című, (22.) szúra 34. ájájában a következőképpen:

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ
الْأَنْعَامِ

Minden egyes közösségnek kijelöltük a maga áldozási rítusát, hogy megemlítsék Allah nevét azon [négy lábú] jószágok [feláldozásakor], amivel elláttuk őket. [Korán, 22:34]

Jézus és korai követői tartották a megfelelő vágás módszerét, említve az Isten Nevét, és az állatok nyaki vénáit vágva el úgy, hogy a még élő szív pumpálja ki a vért. Azonban a keresztények ma nem tulajdonítanak nagy jelentőséget az Isten által előírt vágási módszereknek.

ALKOHOL

Jézus önmagát az Istennek szentelte, és tartózkodott az alkoholos italoktól a Számok könyvében (6:1-4) feljegyzett utasítások szerint: „1 Azután így beszélt Mózeshez az Úr: 2 Szólj Izráel fiaihoz, és mondd meg nekik: Ha egy férfi vagy nő különleges fogadalmat tesz, názír-

fogadalmat⁹, vagyis az Úrnak szenteli magát, 3 *tartózkodjék a bortól és egyéb részegítő italtól*, ne igyék borból vagy egyéb részegítő italból készített ecetet, semmilyen más, szőlőből készült italt se igyék, és ne egyék se friss, se szárított szőlőt. 4 Názírsága egész ideje alatt semmi olyat se egyék, ami szőlőtőről való, még a magját vagy a héját se.”

A Koránban, az Al-Maidah (Az asztal) című szúra 90. ájájában Allah visszavonhatatlanul megtiltja a szeszitalt:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ
رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Ó, ti, akik hisztek! Bizony a szesz ital, a szerezsejáték, az áldozati [bálvány] kövek, a jóslópálcák [mind] förtelmesség, amely a sátán munkálkodásából származik, kerüljétek hát ezeket, hogy boldoguljatok. [Korán, 5:90]

Ami a vizet borra változtató csodát¹⁰ illeti, *az csak a János evangéliumában található meg*, abban, amely következetesen ellentmond a három másik evangéliumnak. Ahogy korábban említettük, János evangéliumát – mint eretnokséget – elleneztek a korai egyházban,¹¹ miközben a másik három evangéliumra mint szinoptikus evangéliumokra utalnak, mivel azok szövegei

⁹ Aki elkülönült vagy megszentelt.

¹⁰ János 2:1-11.

¹¹ *The Five Gospels*. 20. o.

hasonlóan mutatják be Jézus életét.¹² Vagyis az Újszövetség tudósainak kifejezett kétségeik vannak ennek az esetnek a hitelességét illetően.

RITUÁLIS MOSAKODÁS

Mielőtt a formális imát elvégezte, Jézus megmosta a végtagjait, ahogyan azt a Tóra tanítja. Feljegyzés van arról, hogy Mózes és Áron ugyanígy tett a Kivonulás könyve 40:30-1 szerint: „³⁰ Azután elhelyezte a medencét a kijelentés sátra és az oltár között, és vizet töltött bele a mosakodáshoz. ³¹ Mózes, Áron és fiai ebben *mosták meg a kezüket és a lábukat...* ahogyan megparancsolta Mózesnek az Úr.”

A Koránban, az Al-Maidah (Az asztal) című, 5. szúra 6. ájájában a rituális mosakodás előíratott az imához:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ
إِلَى الْكَعْبَيْنِ

Ó, ti, akik hisztek! Amikor az imához felálltok, mossátok meg az arcotokat és mindkét karotokat könyökig, és töröljétek át a fejeteket, és [mossátok meg] lábatokat bokáig. [Korán, 5:6]

¹² *The New Encyclopaedia Britannica*. 5. kötet, 379. o.

AZ IMÁBAN TÖRTÉNŐ LEBORULÁS

Az evangéliumban írva van, hogy Jézus földre borult imádkozás közben. Máté (26:39) leír egy eseményt, amely akkor történt, amikor Jézus a tanítványaival a Gecsemané-kertbe ment: „Egy kissé továbbment, arcra borult, és így imádkozott: Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint te.”

Manapság a keresztények letérdelnek, összekulcsolják a kezüket olyan pózban, ami nem kapcsolható Jézushoz. Az imában történő leborulás módszerét, amelyet Jézus követett, nem ő találta ki. Az előző próféták imádkozásának módszere volt ez. Az Ószövetségben, a Teremtés könyvében (17:3) az áll, hogy Ábrahám arcra borult imája közben. A Számok könyvében (16:22; 20:6) az áll, hogy Mózes és Áron is arcra borul az imádat közben. Józsué könyvében (5:14; 7:6) Józsué arccal a földre borult, és úgy végezte az imádatot. A Királyok könyvében (18:42) Illés leborult a földre, és az arcát a térdei közé tette. Ez volt azon próféták módszere, akiket az Isten választott ki, hogy közvetítsék az ő szavát a világnak – és azok, akik Jézus követőinek vallják magukat, egyedül ezen a módon nyernek üdvösséget, ahogyan azt ő elmondta az evangéliumában.

Egy a sok koranikus példa közül. az Al-Inszán (Az Ember) című, 76. szúra 25-26. ájában az Isten arra tanítja a hívőket, hogy boruljanak le az ő imádata közben:

وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلاً
وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً

És emlékezz meg Urad nevééről hajnalban és késő délután, és borulj le előtte az éjszaka egy részében! És magasztald Őt éjszaka hosszasan!

[Korán, 76:25-26]

ELTAKARÁS

Az asszonyok Jézus körül eltakarták magukat, a korai próféták körül jelenlévő nők gyakorlata szerint. Ruhájuk bő szabású volt, teljesen fedte az egész testüket, és hajukat eltakaró kendőt hordtak. Teremtés könyve 24:64-65: „64 Rebeka is föltekintett, és meglátta Izsákot. Akkor leszállt a tevéről, 65 és azt kérdezte a szolgától: Ki az a férfi, aki szembe jön velünk a mezőn? A szolga így felelt: Ő az én uram! Akkor *Rebeka fátylat vett elő, és eltakarta magát.*” Pál az első korinthusiakhoz írt levelében: „5 És minden asszony, aki fedetlen fővel imádkozik vagy prófétál, szintén szégyent hoz a fejére, mert ugyanolyan, mintha leborotvtáltak volna. 6 Mert ha az asszony nem fedi be a fejét, akkor vágassa le a haját, ha pedig szégyen az asszonyra hajának levágása vagy leborotválása, akkor fedje be a fejét!”

Lehet, hogy néhányan vitába szállnak ezzel, mondván, hogy abban a korban ez volt az elfogadott, általános viselet, de nem így van. A régióban a görög-római kultúra dominált, a meglehetősen rövid, karokat, lábkat és nyakat szabadon hagyó ruhaféle volt a népszerű

viselet. Palesztinában egyedül a zsidó hagyományokat követő, vallásos nők takarták magukat szemérmesen.

Dr. Menachem M. Brayer rabbi (bibliai tanulmányok professzora, Yeshiva Egyetem) szerint szokás volt, hogy zsidó nők nyilvánosság elé, az utcára lépve befedték a fejüket, néha az egész arcot eltakarva, csak a szemeket hagyva szabadon.¹³ Továbbá a tannaitikus korban a fej befedésének elmulasztását a zsidó nőknél úgy tekintették, mint ami sérti a morális tartást. A fedetlen fővel megjelenő nőt akár négyszáz zuzra is bírságozhatták.¹⁴

A híres, korai keresztény telológus, Szt. Tertullianus (220 körül), *A szűzek fátyláról* című híres értekezésében írta: „Fiatal nők! Ha már hordjátok fátylaitokat kint az utcán, a templomban is hordanotok kellene; ha már hordjátok, amikor idegenek között vagytok, hordanotok kellene a testvéreitek között is...” A katolikus egyház kánonjoga a mai napig tartalmaz arra vonatkozó jogszabályt, hogy a nőknek be kell fedniük a fejüket a templomban.¹⁵ Keresztény felekezetek, mint például az amisok vagy a mennoniták a mai napig eltakarják asszonyaikat.

A Koránban, az An-Núr (A fény) című, 24. szúra 31. ájájában a hívő nők azt az utasítást kapják, hogy fedjék el bájukat, és hordjanak kendőt a fejükön és a mellkasukon.

¹³ *The Jewish Woman in Rabbinic Literature*. 239. o.

¹⁴ *The Jewish Woman in Rabbinic Literature*. 139. o.

¹⁵ Clara M. Henning: *Canon Law and the Battle of the Sexes*. In *Religion and Sexism*. 272. o.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضُן مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ

És mondd a hívő nőknek, hogy süssék le a tekintetüket, és őrizték meg a szemérmüket [a paráznaságtól], és ne fedjék fel díszüket, csupán azt, ami látható belőle, és vonják fejkendőiket ruhakivágásukra [úgy, hogy takarja a nyakukat és a keblüket is]. [Korán, 24:31]

Az Al-Ahzab (A szövetségesek) című, 33. szúra 59. ájája megadja a kendő hordásának okát is. Allah kijelenti, hogy ez biztosítja a hívő nőknek, hogy felismerjék a közösségben, és védelmet nyújt számukra a társadalomból érkező esetleges sérelmekről.

ÜDVÖZLÉS

Jézus így köszönt a követőinek: „Béke legyen veled”. Az ismeretlen szerzőtől származó János evangéliuma (20:21) a következőket írja Jézusról, a feltételezett keresztre feszítése után: „Jézus erre ismét ezt mondta nekik: »*Béke legyen veletek!* Ahogyan engem elküldött az Atya, én is elküldelek titeket.«” Ez az üdvözlési forma a próféták által használt üdvözlés volt, ahogyan azt az Ószövetség is említi. Például a Sámuel első könyvében (25:6) Dávid próféta utasítja követeit, akiket Nábálhoz küldött: „Ezt mondjátok neki: *Béke legyen veled*, béke legyen házad népével, béke legyen mindannyiótokkal!” A Korán mindenkit arra tanít, aki belép egy otthonba,

hogy a béke köszöntésével szóljon;¹⁶ és azokat, akik majdan a Paradicsomba lépnek, hasonlóan fogják üdvözölni az angyalok.¹⁷ Az Al-Anam (A jószágok) című, 6. szúra 54. ájájában, az Isten tanítja a hívőket, hogy békével köszöntsék egymást:

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

És ha eljönnek hozzád azok, akik hisznek a mi jeleinkben [a Koránban], mondd nekik: „Békesség reátok!” [Korán, 6:54]

Amikor muszlimok találkoznak, ezt az üdvözlét használják.

Jézus megerősítette a tized néven ismert kötelező adomány intézményét, amit az éves betakarításkor, ünnepség keretében kellett visszaadni az Istennek. A Második Törvénykönyv (Mózes ötödik könyve) 14:22-ben: „Add meg a tizedet vetésed minden terméséből, ami a mezőn évről évre terem!”

A Koránban, az Al-Anam (A jószágok) című, 6. szúra 141. versében az Isten emlékezteti a hívőket, hogy az aratás idején fizessék meg az adományt:

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوسَاتٍ وَعَبَّيْرَ مَعْرُوسَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا
أَلْوَانُهُ وَالرَّيْحَانُ مُمْتَسِجِبًا وَعَبَّيْرَ مُمْتَسِجِبًا كَلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا
حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

¹⁶ An-Núr (A fény) című, 24. szúra, 27 ája.

¹⁷ Al-Araf (A magaslatok) című, 7. szúra, 46. ája.

Ő az, aki kerteket hozott létre lugással és lugas nélkül, és datolyapálmát és gabonát, amelyek termései különbözőek, és olaj- és gránátalma-fát, amelyek [termései] hasonlóak, és [ízben] különbözőek. Egyetek azok terméseiből, amikor termést hoznak, és adjátok meg a [szegények] jogos részét az aratás napján, és ne legyetek mértéktelenek! Bizony, Ő nem szereti a mértékteleneket!¹⁸

[Korán, 6:141]

A kötelező adomány rendszere (arabul: *zakát*) jól szervezett: a készpénzre és a nemesfémekre más díjszabások vonatkoznak, mint a mezőgazdasági terményekre és a jószágokra. A Koránban, az At-Taubah (A bűnbánat) című, 9. szúra 60. ájája azoknak a körét is világosan meghatározza, kik jogosultak elfogadni ezt. Leginkább a szegények különféle kategóriájába tartozók között osztják el, és nem a vallási vezetők kényelmes életének biztosítására használják.

BÖJT

Az evangéliumok szerint Jézus negyven napon át böjtölt. Máté 4:2: „Miután negyven nap és negyven éjjel böjtölt, végül megéhezett.”¹⁹ Ez összhangban volt az előző próféták gyakorlatával. Mózesről is feljegyezték

¹⁸ Tized, ha a mezőt természetes módon öntözik, és huszad, ha mesterségesen öntözik azt.

¹⁹ Lásd még: Máté 6:16; 17:21.

a Kivonulás könyvében (34:28), hogy böjtöt tartott: „Mózes negyven nap és negyven éjjel volt ott az Úrnál. Kenyeret nem evett, vizet sem ivott. És felírta a táblákra a szövetség szavait, a tíz parancsolatot.”

A Korán az Al-Bakara (A tehén) című, 2. szúra 183. ájájában a rendszeres böjt megtartására tanít.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ
مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Ó, ti, akik hisztek! Előíratott számotokra a böjtölés, ahogyan előíratott azok számára is, akik előttetek éltek, hátha istenfélők lesztek.

[Korán, 2:183]

A böjt célja világosan meghatározott: arra van, hogy fejlessze az istentudatosságot. Csak az Isten tudja, hogy ki böjtöl valójában, és ki nem. Vagyis aki valóban böjtöl, az istentudatosság miatt tartózkodik evéstől és ivástól. A rendszeres böjt fokozza ezt a tudatosságot, ami idővel az igazlelkűség iránti nagyobb hajlandósághoz vezet.

A hívőknek böjtölniük kell hajnalhasadtától egészen szürkületig a Ramadán hónap egészében (a Holdnaptár kilencedik hónapja). Mohamed próféta (ﷺ) is azt mondta: „A legjobb böjtölés [a Ramadán hónapon kívül] Dávid [próféta] fivéréé, akinek szokása minden második nap böjtölni.”²⁰

²⁰ *Sahih Al-Bukhari*. 113–114. o., no. 200.; *Sahih Muslim*. 2. kötet, 565. o., no. 2595.

KAMAT

Jézus próféta a Törvényt megtartva szintén ellene volt a kamatfizetésnek vagy kamatszedésnek, mivel a Tóra szövege kifejezetten megtiltotta a kamatot. Ez a Második Törvénykönyvben (23:20) eképpen van rögzítve: „Ne szedj kamatot testvéredtől se pénz, se élelem,²¹ se egyéb dolog után, amit kamatra szoktak adni!”²² A kamatot a Korán Al-Bakara (A tehén) című, 2. szúrája 278. ájája is szigorúan tiltja:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُّوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

Ó, ti, akik hisztek! Féljétek Allahot és engedjétek el azt, ami megmaradt a kamatból, ha ti [valóban] hívők vagytok! [Korán, 2:278]

Az isteni követelmény teljesítésére a muszlimok alternatív kamatmentes bankrendszert fejlesztettek ki, közismert nevén „iszlám bankrendszer”.

²¹ Élelmiszer vagy ellátás.

²² Azonban a következő a versben a zsidók megengedhetővé tették a kamatszedést a nem zsidóktól: „Az idegentől szedhetsz kamatot, de testvéredtől ne szedjél kamatot!” (Második Törvénykönyv 23:21)

TÖBBNEJŰSÉG

Nincs feljegyzés arról, hogy Jézus ellenezte volna a többnejűséget. Ha így tett volna, az az őelőtte élt próféták gyakorlatának elítélését jelentené. Sok példát találunk a többnejűsége a próféták között, ami a Tórában van lejegyezve. Ábrahám prófétának két felesége volt a Teremtés könyve 16:3 szerint: „Ábrahám akkor már tíz éve Kánaán földjén lakott, amikor Sára, Ábrahám felesége fogta szolgálóleányát, az egyiptomi Hágárt, és férjéhez, Ábrahámmal adta feleségül.” Épp így Sámuel próféta első könyve 27:3 szerint Dávid prófétának is: „Letelepedett Dávid Ákísnál Gátban embereivel együtt, mindegyik a maga háza népével, Dávid is a két feleségével: a jezréeli Ahínóammal és a karmeli Abígailal, Nábál volt feleségével.” A Királyok első könyve 11:3-ban Salamon azt mondta, hogy van „hét száz első felesége, hercegnője és három száz második felesége.” Salamon fiának, Roboámnak szintén sok felesége volt a Krónikák második könyve 11:21 szerint: „Maakát, Absolom leányát jobban szerette Roboám valamennyi feleségénél és másodfeleségénél, bár tizennyolc feleséget és hatvan másodfeleséget tartott, és nemzett huszonnyolc fiút és hatvan leányt.” Valójában még a többnejűség esetére is van törvény a Tórában az örökség elosztását illetően. A Második Törvénykönyv (Mózes ötödik könyve) 21:15-16-ban a törvény így szól: „15 Ha valakinek két felesége van, és az egyiket szereti, a másikat pedig gyűlöli, és ha fiút szül neki mind a szeretett, mind a gyűlölt, de a gyűlöltnek a fia az elsőszülött, 16 akkor – ha majd felosztja birtokát a fiai között – nem teheti elsőszülöttjévé a szeretett feleség fiát a gyűlöltnek a fiával szemben, aki

elsőnek született.” Az egyetlen korlátozás a többnejűség kapcsán az volt, hogy tilos a feleség lánytestvérét riválisként feleségül venni: „Ne végy feleségül senkit a testvére mellé, nehogy vetélkedés támadjon, ha még testvére életében fölfeded a szemérmét.” A Talmud legfeljebb négy feleséget javasol, ahogyan az Jákob próféta gyakorlata volt.²³

Eugene Hillman atya szerint: „Sehol az Újszövetségben nincs kifejezett parancs arra, hogy a házasságnak monogámnak kellene lennie, vagy olyan parancs, amely tiltaná a többnejűséget.”²⁴ Továbbá hangsúlyozta aényt, hogy az egyház Rómában azért tiltotta meg a többnejűséget, hogy alkalmazkodjanak a görög-római kultúrához, amely csak egyetlen törvényes feleséget írt elő, miközben elnézte a vadházasságot és a prostitúciót.²⁵

Az iszlám határt szab a többnejűségnek, egy időben négy feleségben maximalizálva azt, ahhoz az alapfeltételhez kötve, hogy az igazságosságot fenn kell tartani. Az An-Nisza (A nők) című, 4. szúra 3. ájájában az Isten kijelenti:

فَإِنْ كُنْتُمْ لَا تَرْضَوْنَ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً ...

Házasodjatok a nektek tetsző asszonyok közül, kettővel, hárommal vagy négyvel. Ám ha attól féltek, hogy nem tudtok igazságosak lenni, akkor csak eggyel...

[Korán, 4:3]

²³ *Women in Judaism*. 148. o.

²⁴ *Polygamy Reconsidered*. 140. o.

²⁵ *Polygamy Reconsidered*. 17. o.

KONKLÚZIÓ

Egyetlen Isten létezik, aki egyetlen emberi fajt alkotott, és egyetlen üzenetet beszélt el nekik: az Isten Akarátának való alávetést, amit arabul úgy neveznek: *iszlám*. Ez az üzenet adatott át az első embereknek ezen a Földön, és korszakról korszakra ezt erősítette meg az Isten minden prófétája, akik őutánuk jöttek. Az iszlám üzenetének lényege az, hogy az embernek szolgálnia kell az Egyetlen Istent a parancsolatok betartásával, és kerülnie kell az Isten által teremtett dolgok iránti imádat minden módját és formáját.

Jézus Krisztus, aki Szűz Máriától született, bemutatva a csodákat, és az izraelitákat az alávetésnek ugyanezen üzenetére hívta (mint az iszlám), ahogyan minden előző próféta is tette ezt előtte. Ő nem az Isten volt, sem az „Isten Fia”; de Messiás volt, az Isten nagy híru, előkelő prófétája. Jézus nem az ő imádatára hívta az embereket; arra hívta az embereket, hogy az Istent imádják, és ő maga is az Istent imádta. Megerősítette a Tóra törvényeit, amelyet Mózes próféta tanított; azok szerint élt, és arra utasította tanítványait, hogy kövessék a legpontosabban azokat. Távozása előtt hírt adott tanítványainak az utolsó prófétáról, az arabiai Mohamedről (ﷺ), aki őutána érkezik, és utasította őket, hogy fogadják el tanításait.

Miután Jézus távozott ebből a világból, tanítása nemzedékek alatt eltorzult, és őt az Isten státusára emelték. Hat évszázaddal később Mohamed próféta (ﷺ) érkezésével az igazság Jézus Krisztusról az isteni kinyilatkoztatás utolsó könyvében, a Koránban újra elmondott, és örökre megőrzésre került. Továbbá Mózes

törvényei, amelyeket Jézus is követett, újjáéledtek tiszta és hamisítatlan formában, és azok az isteni módon előírt életmódban valósulnak meg, amelyet úgy ismerünk: iszlám.

Következésképpen, a próféták valósága, egyöntetű üzenetük és életmódjuk, amit követtek, kizárólag az iszlám által megőrizve található meg Isten legutolsó és végső kinyilatkoztatásában. Továbbá manapság leginkább a muszlimok követik Jézust és az ő valódi üzenetét. Az ő életmódjuk sokkal inkább összecseng Jézus életmódjával. A Jézus Krisztus iránti szeret és tisztelet az iszlámban a hit része. Allah a Koránban számtalan helyen kiemeli a Jézusban való hit fontosságát. Például az An-Nisza (A nők) című, 4. szúra 159. ájájában Ő azt mondja:

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

Nincs az Írás népéből olyan, aki [Jézus] halála előtt ne hinne benne, és a Feltámadás Napján pedig [Jézus] tanú lesz ellenük.

[Korán, 4:159]

JÉZUS VISSZATÉRÉSE

Még Jézus várható visszatérése is – amelyet a keresztények várnak – része az iszlám hitnek. Azonban ő nem azért tér vissza, hogy ítélkezzen a világ felett, ahogyan ezt a modern kereszténység hiszi, mivel az ítélet csakis az Istené. A Korán azt tanítja, hogy a zsidók nem ölték meg Jézust, hanem helyette az Isten élve emelte fel őt a Mennyekbe.

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَّبُوهُ وَلَٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا بَل رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

És mivel azt mondták [gúnyolódva]: „Mi öltük meg a Messiást, Jézust, Mária fiát, Allah Küldöttét.” – És [bizony] nem ölték meg, és nem feszítették fel, hanem egy hasonló adatott nekik [helyette]. Akik eltérő véleményen vannak őt illetően, azok kétségben vannak felőle. Nem rendelkeznek róla tudással, csak a vélekedést követik, és bizonyosan nem ölték meg. Ám Allah felemelte magához. Allah Méltóságteljes, Bölcs!

[Korán, 4:157-158]

Fennmaradt, hogy Mohamed próféta (ﷺ) Jézus próféta visszatéréséről többek között a következőket mondta: „Énköztem és Jézus között nem lesz próféta, és ő vissza fog térni. Amikor visszatér, fel fogod ismerni őt. Egy jó testfelépítésű ember lesz, piros pozsgás arccal és két-reszes ruhában száll majd alá. Nedvesnek tűnik majd

a haja, bár a haját nem érte víz. Küzdeni fog az emberekkel, hogy megalapozza majd az iszlámot, eltöri a keresztet, megöli a disznót, és eltöri a jizyah-t.²⁶ Az ő ideje alatt Allah elpusztít majd minden vallást az iszlámon kívül, és az Antikrisztus is megöletik majd. Jézus negyven éven át marad a földön, és amikor meghal, a muszlimok imádkozni fogják a halotti imát érte.²⁷

Jézus visszatérése az Ítélet Napja eljövételének egyik jele lesz.

²⁶ Muszlim vezetés alatt élő keresztények és zsidók adója a zakát (muszlimok kötelező adománya) helyett, és a katonai szolgálat kiváltására.

²⁷ *Sunan Abu Dawud*. 3. kötet, 1203. o., no. 4310.; megerősíti *Saheeh Sunan Abee Daawood*. 3. kötet, 815–816. o., no. 3635.

TARTALOM

Fordítói előszó	5
Előszó	7
Első fejezet ■ AZ ÍRÁSOK	9
Hiteles kéziratok	10
Angol bibliaaváltozatok	13
A szerző	17
A Tóra	17
Apokrif iratok	20
Az evangéliumok	21
Ellentmondások	25
A Korán	32
Szentíráskritika	33
Ellentmondások a Koránban	34
Második fejezet ■ JÉZUS MINT SZEMÉLY	39
A Küldött	39
Az Ember	40
Egy makulátlan koncepció	44
A csodák	45
Jézus isteniségének „bizonyítékai”	47
Ősi gondolatok	61
Modern gondolatok	66

Harmadik fejezet ■ AZ ÜZENET	71
Alávetés	71
A törvény	72
Unitarianizmus	75
Muszlim és nem „mohamedán”	79
Képmás	80
Prófétálás	82
Negyedik fejezet ■ AZ ÚT	87
Jézus útja	89
Circumcisio (körülmetélés)	90
Sertéshús	91
A vér	93
Alkohol	94
Rituális mosakodás	96
Az imában történő leborulás	97
Eltakarás	98
Üdvözlés	100
Böjt	102
Kamat	104
Többnejűség	105
Konklúzió	107
Jézus visszatérése	109

www.islamic-invitation.com

Az iszlámban a prófétákba és a kinyilatkoztatott írásokba (könyvekbe) vetett hit két pillér a hit pillérei közül. Ennek megfelelően a muszlimok hisznek Jézus (béke legyen vele) prófétaságában, hiszik, hogy ő a Messiás, akit az Egyetlen Isten küldött el, megerősítve a Szent Szellemmel (Gá브리el angyallal, a Megbízható Lélekkel), hogy elhozza az Evangéliumot. Jézus (béke legyen vele) megismerése, tisztelete és szeretete nagyon fontos a muszlimok számára, hiszen e nélkül nem is követhetik az iszlám tanításait. E hittel az iszlám az egyetlen nem keresztény vallás, amely név szerint említve hisz Jézus Krisztusban!

Ez a könyv napjainkban nagyon fontos olvasmány mindenkinek számára. A keresztény olvasók értékes információkhoz juthatnak, hiszen megtudhatják, hogyan látják Jézust (béke legyen vele) a muszlimok, hogyan hisznek prófétaságában, milyen tiszteletet és szeretetet táplálnak iránta. E könyv értékes azok számára is, akik a vallásokkal kutatási, megismerési céllal foglalkoznak, mert e könyvből, Jézus (béke legyen vele) személyén keresztül, megismerhetik az iszlám és a kereszténység tanításai között jelen lévő legfontosabb különbségeket:

Végül, de nem utolsó sorban, a muszlim olvasók számára is hasznos olvasmány e könyv, mivel a szerző az iszlám álláspontját pontosan mutatja be Jézussal (béke legyen vele) kapcsolatban, illetve azt is megtudhatják, hogy a keresztények, hogyan értelmezik a vallásukat, hogyan tekintenek Jézusra (béke legyen vele), illetve hol vannak azok a nézetkülönbségek, amelyek ismeretével, megvitatásával e két vallás követői közeledni tudnak egymáshoz.

Ára: 3190 Ft